

Zbigniew Czerski

Dziedziczenie, podział i obrót gospodarstwami rolnymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego publikowanym w czasie od 1.1.1966 r. do 30.VI.1968 r.

Palestra 12/10(130)wkładka, 1-44

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZBIGNIEW CZERSKI

DZIEDZICZENIE, PODZIAŁ I OBRÓT
GOSPODARSTWAMI ROLNYMI
W ORZECZNICTWIE SĄDU NAJWYŻSZEGO
publikowanym
w czasie od 1. I. 1966 r. do 30.VI. 1968 r.*

* Jest to kontynuacja edycji z roku 1966 (też w formie wkładki do nru „Palestry” z 1966 r.), której przedmiotem był ten sam temat, autorem zaś Aleksander Czerski. Wyjaśnia się przy okazji, że objęty poprzednią wkładką materiał uwzględniał stan prawny do 1.I.1966 r., a nie do 31.I.1966, jak mylnie wydrukowano w tytule.

SKOROWIDZ
(liczby oznaczają numery pozycji)

1. Dziedziczenie ustawowe 2, 7, 10, 11, 12, 15, 19, 28, 29, 33, 44, 65, 73, 75, 88, 94, 99, 100
2. Dziedziczenie testamentowe 6, 13, 17, 27, 38, 50, 71, 80, 81, 96
3. Dział spadku 1, 8, 9, 21, 37, 39, 46, 48, 51, 61, 64, 69, 70, 71, 74, 77, 82, 90, 93, 95, 98, 102, 105
4. Działka budowlana 82
5. Gospodarstwo rolne — pojęcie 18, 57, 66, 75, 78, 82, 86, 87
6. Nabycie spadku (postępowanie) 1, 12, 16, 21, 22, 26, 28, 31, 32, 35, 41, 43, 50, 52, 56, 67, 68, 69, 72, 74, 78, 81, 85, 86, 91, 103, 104
7. Nabycie udziału w spadku 45
8. Przedawnienie 70
9. Przeniesienie własności 14, 30, 37, 45, 47, 48, 49, 57, 62, 89, 97, 101, 103
10. Rozgraniczenie 40
11. Spadkobiercy uprawnieni do dziedziczenia 2, 3, 5, 7, 10, 11, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 24, 28, 29, 33, 35, 38, 41, 43, 44, 52, 54, 58, 59, 65, 73, 75, 80, 88, 99, 100
12. Spłaty 36, 63, 77, 102
13. Użytkowanie nieruchomości rolnej 4, 55, 58, 63, 66, 76, 84, 92, 94, 101
14. Wsteczna moc przepisów o ograniczeniu podziału i dziedziczenia gospodarstw rolnych 12, 13, 23, 32, 36, 42, 51, 54, 56, 59, 66, 67
15. Zniesienie współwłasności 1, 60, 61, 83, 89, 97, 98
16. Wspólnoty gruntowe 25, 34
17. Zasiedzenie 26, 30, 53, 62, 79, 103

1.

**ZNIESIENIE
WSPÓŁWŁASNOŚCI
DZIAŁ SPADKU
NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

W sprawie rozpoznawanej na skutek rewizji nadzwyczajnej — dla oceny, że naruszenie prawa miało charakter rażący w rozumieniu art. 417 § 1 k.p.c. — nie mogą być obojętne społeczno-gospodarcze skutki, jakie zaskarżone orzeczenie za sobą pociąga. Jeżeli istnieją podstawy do wniosku, że przyjęte w zaskarżonym orzeczeniu rozwiązanie nie wytworzy sytuacji — pod względem społeczno-gospodarczym — gorszej aniżeli ta, do której zmierzał ustawodawca przez przepis prawa w danym wypadku naruszony, należy dać pierwszeństwo ochronie prawomocności.

Postanowienie z dnia 11 marca 1965 r. III CR 22/65, OSNCP zeszyt 6/1966, poz. 94.

(Rewizja nadzwyczajna oparta była m. in. na naruszeniu przez sądy obu instancji, tj. przez sąd powiatowy i sąd wojewódzki, art. 214 § 1 i art. 1071 § 2 k.c. w sprawie o zniesienie współwłasności. Sąd Najwyższy, stwierdzając w uzasadnieniu niewątpliwe naruszenie obu tych przepisów, rewizję nadzwyczajną w tym zakresie oddalił z racji przytoczonych w tezie. Uwaga moja — Z. Cz.).

2.

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Małżonek, którego uprawnienie do użytkowania dożywotniego części spadku obejmującego gospodarstwo rolne opiera się na art. 232 k.c.K.P., zachowuje to prawo, jeżeli odpowiada przesłankom określonym w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 29.VI.1963 r. To samo wynika z art. LV i LVI przep. wpraw. k.c.

Postanowienie z dnia 20 marca 1965 r. III CR 317/64, OSNCP zeszyt 2/1966, poz. 19.

(W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy stwierdza, że — zgodnie z art. LI przep. wpraw. k.c. — do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, a więc również art. 232 lub 233 k.c.K.P. jeśli otwarcie spadku nastąpiło pod rządami k.c.K.P. Zasadę obliczania części gospodarstwa rolnego, jaka przysługuje małżonkowi do dożywotniego użytkowania na podstawie art. 232 k.c.K.P., podaje uchwała Sądu Najwyższego z dn. 22.XI.1965 r. III CO 79/64, zamieszczona pod poz. 15 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

3.

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

W świetle art. 1059 § 1 pkt 3 i art. 1060 § 1 k.c. fakt, że spadkobierca odpowiadający przewidzianym w tych przepisach przesłankom pracuje poza rolnictwem, nie pozbawia go prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Postanowienie z dnia 25 marca 1965 r. II CR 120/65, OSNCP zeszyt 1/1966, poz. 9.

(Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 grudnia 1965 r. III CO 66/65, ogłoszonej we wkładce do n-ru 2 „Palestry” z 1966 r. pod poz. 42. Uwaga moja — Z. Cz.).

4.

UŻYTKOWANIE NIERUCHOMOŚCI ROLNEJ

Każdy z małżonków może domagać się dopuszczenia go przez drugiego małżonka do współposiadania rzeczy objętej wspólnością ustawową przy odpowiednim stosowaniu zasad art. 206 k.c. i wytycznych Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1963 r. III CO 33/62.

Stosownie do tych zasad: a) nie byłoby dopuszczalne takie żądanie, jeżeli wspólne posiadanie — ze względu na charakter i przeznaczenie rzeczy objętej wspólnością ustawową — może być wykonywane tylko przy zgodnym współdziałaniu obu małżonków; b) uregulowanie współposiadania gospodarstwa rolnego objętego wspólnością ustawową powinno nastąpić w trybie postępowania nieprocesowego, właściwego dla spraw wynikających z zarządu tego gospodarstwa.

Wyrok z dnia 7 maja 1965 r. II CR 174/65, OSNCP zeszyt 4/1966, poz. 56 oraz OSPiKA 7—8/1966, poz. 169.

(W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdza, że do gospodarstwa rolnego objętego wspólnością ustawową mają zastosowanie wytyczne z dnia 28.IX.1963 r. w sprawie stosowania art. 78, 82—85 i 90 prawa rzeczowego sygn. III CO 33/62, ogłoszone w OSNCP zeszyt 2 za rok 1964, poz. 22, a zwłaszcza pkt III i IV tych wytycznych. Art. 90 prawa rzeczowego odpowiada obecnie obowiązującemu art. 206 k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

5.

Na pytanie:

SPADKOBIERCY UPRAWNIENI DO DZIEDZICZENIA

„Czy z mocy art. 1059 i 1060 k.c. i art. LVI § 2 przep. wprowadz. k.c. zachował prawo dziedziczenia z ustawy gospodarstwa rolnego po małżonku zmarłym przed dniem 5 lipca 1963 r. małżonek, który w chwili otwarcia spadku pracował w gospodarstwie rolnym małżonka, następnie jednak na skutek zawarcia nowego małżeństwa, w dniu 5 lipca 1963 r. pracował i pracuje w gospodarstwie rolnym drugiego małżonka — opuściwszy gospodarstwo rolne spadkowe, użytkowane w dniu 5 lipca 1963 r. w całości przez innego spadkobiercę?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„Jeżeli spadek, w skład którego wchodzi gospodarstwo rolne, został otwarty przed dniem 5 lipca 1963 r., to małżonek spadkodawcy, który do chwili otwarcia spadku pracował w gospodarstwie spadkowym, lecz który następnie zawarł ponowne małżeństwo, opuścił spadkowe gospodarstwo i w dniu 5 lipca 1963 r. pracował w gospodarstwie rolnym drugiego małżonka, zachowuje prawo dziedziczenie gospodarstwa po pierwszym małżonku (art. LVI § 2 przep. wprowadz. k.c. w związku z art. 1060 § 1 i 1059 § 1 pkt 3 k.c.)”.

Uchwała z dnia 14 maja 1965 r. III CO 28/65, OSNCP zeszyt 3/1966, poz. 33.

6.

Na pytanie:

DZIEDZICZENIE TESTAMENTOWE

„Czy przepis art. 1065 k.c., przewidujący, że spadkobiercą gospodarstwa rolnego lub jego części można ustanowić w testamentie tylko osobę, która odpowiada warunkom przewidzianym dla spadkobierców powołanych z ustawy do

dziedziczenia gospodarstwa rolnego, można rozumieć w ten sposób, że wystarczy, aby spadkobierca testamentowy odpowiadał jednemu z warunków ustawowych dla spadkobierców ustawowych, i to obojętnie, któremu?"

Sąd Najwyższy uchwalił:

„W świetle art. 1065 k.c. spadkobiercą testamentowym można ustanowić tylko taką osobę, która odpowiada warunkom określonym w art. 1059 k.c. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy spadkodawca powołuje w testamencie do dziedziczenia oboje lub jednego ze swoich rodziców; w takim wypadku wystarcza, jeżeli powołany odpowiada wymaganiom art. 1061 k.c.”.

Uchwała z dnia 3 czerwca 1965 r. III CO 27/65, OSNCP zeszyt 3/1966, poz. 34 oraz OSPiKA zeszyt 4/1966, poz. 88.

(Por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 17.VI.1966 r. II CR 263/66 — poz. 38 niniejszej wkładki.

Bez znaczenia przy tym jest okoliczność, że w razie dziedziczenia ustawowego inna osoba odpowiadałaby lepszemu warunkowi niż ten, któremu odpowiada spadkobierca testamentowy, a w szczególności, że czyniłaby ona zadość warunkowi przewidzianemu w art. 1059 § 1 pkt 1 k.p.c., gdy tymczasem spadkobierca testamentowy odpowiada warunkowi z art. 1059 § 2 k.c.

Por. orzeczenie z dn. 15.I.1966 r. III CR 336/65 pod poz. 17 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

7.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„W jakim stosunku pozostają do siebie przepisy punktu 1 i 3 § 1 art. 1059 kodeksu cywilnego, a w szczególności czy przez pojęcie pracy w gospodarstwie swoich rodziców zawarte w punkcie 3 powołanego przepisu należy rozumieć pracę w gospodarstwie spadkowym, o jakim mowa w punkcie 1, a jeśli tak, to czy w sytuacjach określonych w punkcie 3 nie obowiązuje wymaganie nieprzerwanej pracy co najmniej rok bezpośrednio przed otwarciem spadku?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„Przepis punktu 3 § 1 art. 1059 k.c., stanowiący, że dziecko spadkodawcy dziedziczy z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku pracuje w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, obejmuje również pracę w gospodarstwie spadkowym, choćby było ono wyłączną własnością spadkodawcy”.

Uchwała z dnia 3 lipca 1965 r. III CO 31/65, OSNCP zeszyt 3/1966, poz. 36.

(Jak podaje w uzasadnieniu Sąd Najwyższy, dziecko spadkodawcy, które pracuje w spadkowym gospodarstwie rolnym, dziedziczy na podstawie punktu 1 § 1 art. 1059 k.c., jeżeli praca ta odpowiada przesłankom określonym w tym przepisie i w § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 304). W braku tych przesłanek dziecko dziedziczy na podstawie punktu 3 § 1 art. 1059 k.c., jeżeli praca w gospodarstwie spadkowym odpowiada przesłankom w tym punkcie przewidzianym. Warunek zamieszczony w punkcie 1 jest surowszy, w punkcie 3 — łagodniejszy. Uwaga moja — Z. Cz.).

8.

DZIAŁ SPADKU

Przepis § 3 art. 163 k.c., mający na mocy art. 1070 k.c. zastosowanie także do działu spadku obejmującego gospodarstwo rolne, obowiązuje obok rozporządzenia wyko-

nawczego z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 48, poz. 304), które nie wprowadziło i nie mogło wprowadzić w tym względzie żadnej zmiany.

Postanowienie z dnia 3 lipca 1965 r. III CR 145/65, OSNCP zeszyt 5/1966, poz. 79 oraz OSPiKA zeszyt 5/1966, poz. 101.

9.

DZIAŁ SPADKU NIEFORMALNY

Objęcie gospodarstwa rolnego w posiadanie w drodze faktycznego (nieformalnego) działu spadku następuje na podstawie umowy, która może być zawarta przez każde zgodne zachowanie się spadkobierców ujawniające ich wolę w sposób dostateczny. Okoliczność zaś, że spadkobiercy utrzymali podział dokonany jeszcze przez spadkodawcę, wskazuje na ich zgodne oświadczenie woli co do takiego faktycznego (nieformalnego) działu spadku, inaczej mówiąc — wskazuje na zawarcie w sposób dorozumiany umowy w tym przedmiocie.

Postanowienie z dnia 20 sierpnia 1965 r. III CR 136/65 OSNCP zeszyt 4/1966, poz. 58 oraz OSPiKA zeszyt 5/1966, poz. 105.

(Teza niniejszego orzeczenia Sądu Najwyższego ma znaczenie przy stosowaniu i interpretacji art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

10.

Na pytanie:

DZIEDZICZENIE USTAWOWE SPADKOBIERCY UPRAWNIENI DO DZIEDZICZENIA

„Czy spadkobierca będący użytkownikiem własnego gospodarstwa rolnego obszaru 0,86 ha i prowadzący to gospodarstwo tak w chwili otwarcia spadku, jak i w dniu 5 lipca 1963 r., a jednocześnie będący w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę poza rolnictwem — może być uznany za prowadzącego inne gospodarstwo rolne, a tym samym za uprawnionego do dziedziczenia gospodarstwa spadkowego w myśl art. 1059 § 1 pkt 3 k.c.?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Powołany do spadku, który w chwili otwarcia spadku prowadzi indywidualne gospodarstwo rolne (art. 1059 § 1 pkt 3 k.c.), dziedziczy należące do spadku gospodarstwo rolne także w tym wypadku, gdy zarazem jest on zatrudniony gdzie indziej na podstawie umowy o pracę.”

Uchwała z dnia 31 sierpnia 1965 r. III CO 37/65, OSNCP zeszyt 5/1966, poz. 70.

(W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy stwierdza, że prowadzącym gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisu pkt 3 § 1 art. 1059 k.c. może być właściciel tego gospodarstwa, użytkownik, dzierżawca, a nawet samolstny posiadacz. Spadkobierca taki wykonywa zawód rolnika, a okoliczność, że łączy ten zawód z innym zawodem, nie powinna mieć niekorzystnego wpływu na dziedziczenie gospodarstwa. W pewnych warunkach tak zwani chłopci-robotnicy i chłopci-rzemieślnicy mogą dziedziczyć także na podstawie pkt 1 art. 1059 § 1 k.c.;

11.

DZIEDZICZENIE USTAWOWE

SPADKOBIERCY UPRAWNIENI DO DZIEDZICZENIA

Spadkobierca, który pracuje w gospodarstwie rodziców swego małżonka i jednocześnie jest zajęty poza gospodarstwem na podstawie umowy o pracę, zachowuje prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego, należącego do spadku otwartego przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 24 czerwca 1963 r. o ograniczeniu podziału gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 28, poz. 168) na podstawie art. LVI § 2 przep. wpraw. k.c., jeżeli jego praca w gospodarstwie rodziców małżonka ma charakter stały, a nie dorywczy.

Postanowienie z dnia 1 października 1965 r. II CR 197/65, OSNCP zeszyt 5/1966, poz. 85.

(W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdza, że przewidziana w art. 1059 § 1 pkt 3 k.c. praca jako element określający kwalifikacje spadkobiercy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego nie musi mieć charakteru nieprzerwanego w rozumieniu pkt 1 tegoż artykułu. Dlatego też przepis § 13 ust. 1 rozp. Rady Ministrów z dnia 28.XI.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych, który podaje definicję pojęcia pracy nieprzerwanej, nie odnosi się do art. 1059 pkt 3 k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

12.

Na pytanie:

DZIEDZICZENIE USTAWOWE

WSTECZNA MOC PRZEPISÓW O OGNICZENIU PODZIAŁU I DZIE- DZICZENIU GOS- PODARSTW ROL- NYCH

NABYCIE SPADKU (POSTĘPOWANIE)

„Czy w wypadku, gdy jeden ze spadkobierców nie zachowuje prawa do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jego udział przypada w odpowiednim stosunku na rzecz wszystkich współspadkobierców, czy też tylko na rzecz tych, którzy byli jego spadkobiercami?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„W razie śmierci przed dniem 5 lipca 1963 r. spadkodawcy, który był właścicielem całego gospodarstwa lub współwłaścicielem, ale współwłasność ta nie miała charakteru współwłasności spadkowej, oraz w razie śmierci jednego ze spadkobierców tegoż spadkodawcy również przed dniem 5 lipca 1963 r. następuje z dniem 5 lipca 1963 r. ponowne dziedziczenie gospodarstwa rolnego po pierwszym spadkodawcy łącznie z ponownym dziedziczeniem udziału w tym gospodarstwie pozostałego w spadku po zmarłym spadkobiercy. W dziedziczeniu tym biorą udział żyjący w dniu 5 lipca 1963 r. spadkobiercy pierwszego spadkodawcy, którzy zachowali prawo dziedziczenia, oraz żyjący w dniu 5 lipca 1963 r. spadkobiercy zmarłego spadkobiercy, którzy zachowali prawo dziedziczenia po nim (art. LV § 1 i LVI przep. wpraw. k.c.).

Wysokość udziałów spadkobierców zachowujących prawo dziedziczenia po pierwszym spadkodawcy i wysokość udziału zmarłego spadkobiercy określa się według

zasad prawa spadkowego obowiązującego w chwili śmierci pierwszego spadkodawcy i tak określony udział zmarłego spadkobiercy przypada jego spadkobiercom, którzy zachowują prawo dziedziczenia po nim w stosunku wynikającym z zasad prawa spadkowego obowiązującego w chwili śmierci tegoż spadkobiercy (art. LV § 2 przep. wpraw. k.c.).”

Uchwała z dnia 15 października 1965 r. III CO 30/65, OSNCP zeszyt 6/1966, poz. 91.

(Należy mieć ponadto na uwadze, że zgodnie z art. XX § 1 i 2 przep. wpraw. k.p.c., jeżeli spadkobierca zmarł przed dniem 5 lipca 1963 r., w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku zamiast tego spadkobiercy wymienia się jego spadkobierców, którzy zachowali prawo dziedziczenia przypadającego mu udziału w gospodarstwie rolnym na podstawie art. LVI § 3 przepisów wprowadzających k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

13.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE
WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRANICZENIU PO-
DZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOS-
PODARSTW
ROLNYCH**

1. „Czy zapisobierca, który ze spadkowego gospodarstwa rolnego uzyskał zapis w postaci kwoty pieniężnej określonej w testamencie jako równowartość pięciu morgów ziemi i na którego rzecz została następnie prawomocnym wyrokiem z dnia 12 czerwca 1963 r. w sprawie o wydanie zapisu zasądzona ta kwota od spadkobiercy gospodarstwa rolnego — traci prawo do nie uiszczonej dotychczas powyższej kwoty, jeżeli nie spełnia w ogóle przesłanek do dziedziczenia gospodarstwa rolnego (art. LXII przep. wpraw. k.c.)?”

a w razie odpowiedzi przeczącej:

2. „Czy istnieje w opisanym wypadku możliwość obniżenia wspomnianej kwoty zapisu, jeżeli stanowiłaby ona nadmierne obciążenie spadkowego gospodarstwa rolnego?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Zapisu kwoty pieniężnej określonej w testamencie jako wartość oznaczonej liczby morgów ziemi pozostawionej w spadku można dokonać także na rzecz osoby, która nie odpowiada warunkom przewidzianym dla spadkobierców powołanych z ustawy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Gdy zapisem takim obciążony jest spadkobierca gospodarstwa rolnego, to zapis ten, jeżeli stanowi nadmierne obciążenie tego gospodarstwa, ulega stosownemu obniżeniu (art. 1067 § 1 i 2 k.c.). Przepis art. 1067 § 2 k.c. stosuje się również do spadków otwartych przed dniem 5 lipca 1963 r., choćby należność pieniężna z tytułu zapisu, o którym mowa, została prawomocnie zasądzona wyrokiem sądowym przed tym dniem.”

Uchwała z dnia 15 października 1965 r. III CO 50/65 OSNCP zeszyt 5/1966, poz. 71.

(Należy zwrócić uwagę na to, że — jak wynika z uzasadnienia uchwały — nie wymagał rozważenia problem, czy zapis tego rodzaju nie narusza przepisu art. 3 dekretu z dnia 27.VII.1949 r. o zaciąganiu nowych i określaniu wysokości nie umorzonych zobowiązań pieniężnych — Dz. U. Nr 45, poz. 332. Uwaga moja — Z. Cz.).

14.

Na pytanie:

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI**

1. „Jaka jest kompetencja sądu co do stwierdzenia istnienia warunków, przewidzianych w ustawie z 28 czerwca 1962 r. (Dz. U. Nr 38, poz. 166) o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa, do przejęcia nieruchomości na własność Państwa, a w szczególności, czy sąd ma prawo i obowiązek kontroli prawidłowości ustaleń władzy administracyjnej co do składników (opisu) i szacowania przejmowanego gospodarstwa oraz decyzji tej władzy o konieczności przejęcia budynków (art. 31 pkt 3), a jeśli tak, to czy może uzupełnić to w postępowaniu sądowym (np. zasięgając opinii biegłych)?”

2. „Czy niezalążnienie wniosku dłużnika o przejęcie na zagospodarowanie nieruchomości ma wpływ na orzeczenie sądu o przejęciu nieruchomości na własność Państwa?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„Sąd, rozpoznając wniosek o przejęcie nieruchomości rolnej na rzecz Państwa w trybie ustawy z dnia 28.VI.1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości i ich rodzin (Dz. U. Nr 38, poz. 166), ustala samodzielnie, czy zachodzą warunki do przejęcia nieruchomości rolnej przewidziane w art. 51 powołanej ustawy”.

Uchwała z dnia 25 października 1965 r. III CO 49/64, OSNCP zeszyt 7—8/1966, poz. 111.

15.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„Jaka część gospodarstwa rolnego przysługuje małżonkowi do dożywotniego użytkowania na podstawie art. 232 k.c.K.P., jeśli tylko niektóre z dzieci spadkodawcy zachowały prawo do dziedziczenia tego gospodarstwa w świetle przepisów kodeksu cywilnego?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„W wypadku gdy stosownie do przepisu art. LVI § 1 i 2 przep. wprov. k.c. obok małżonka tylko niektóre z dzieci spadkodawcy zachowały prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego pod rządem kodeksu cywilnego Napoleona oraz kodeksu cywilnego Królestwa Polskiego, małżonek dziedziczy na użytkowanie udział w tym gospodarstwie obliczony stosownie do art. 232 k.c.K.P. przy uwzględnieniu tylko tych dzieci, które prawo dziedziczenia zachowały”.

Uchwała z dnia 22 listopada 1965 r. III CO 79/64, OSNCP zeszyt 7—8/1966, poz. 112.

(Por. postanowienie z dnia 20.III.1965 r. III CR 317/64, ogłoszone pod poz. 2 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

16.

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA
NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Zarówno spadek, jak i udział w spadku — jako ogół praw i obowiązków lub jako część tego ogółu — nie ulega przepadkowi majątku orzeczonego względem spadkobiercy. Dlatego w postanowieniu o stwierdzeniu praw do spadku (o nabyciu spadku) należy wymienić nie Skarb Państwa, lecz tego spadkobiercę i wysokość jego udziału w całości spadku. Inaczej jest natomiast, gdy chodzi o określony przedmiot spadkowy. Dlatego też w treści postanowienia, które dotyczy dziedziczenia gospodarstwa rolnego, należy uczynić wzmiankę o przejściu tego gospodarstwa w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa w drodze przepadku majątku spadkobiercy.

Postanowienie z dnia 11 grudnia 1965 r. I CR 324/65, OSNCP zeszyt 6/1966, poz. 103.

17.

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Z mocy art. 1065 k.c. można skutecznie ustanowić spadkobiercą testamentowym gospodarstwa rolnego osobę, która odpowiada warunkom przewidzianym dla spadkobierców powołanych z ustawy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, a więc warunkom określonym przede wszystkim w § 1 art. 1059 k.c., a w razie braku warunków z tego przepisu — również warunkom określonym w § 2 art. 1059 k.c. Bez znaczenia jest przy tym okoliczność, że w razie dziedziczenia ustawowego inna osoba odpowiadałaby warunkowi lepszemu, a w szczególności przewidzianemu w pkt 1 § 1 art. 1059 k.c.

Postanowienie z dnia 15 stycznia 1966 r. III CR 336/65, OSPiKA zeszyt 6/1967, poz. 135.

(Por. także uchwałę Sądu Najwyższego z dn. 3 czerwca 1965 r. III CO 27/65 pod poz. 6 niniejszej wkładki oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 17.VI.1966 r. II CR 263/66 pod poz. 38 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.)

18.

**GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE**

Zespół użytków rolnych zorganizowanych w ramach jednego lub kilku udziałów we współwłasności jednej nieruchomości w gospodarstwo rolne jest gospodarstwem rolnym w rozumieniu art. 166 § 1 k.c.

Odpowiedź na pytanie prawne z dn. 24.I.1966 r. CO 81/65, „Prawo i Życie” nr 19 z dn. 11.IX.1966 r.

19.

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE**
**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Przy istnieniu małżonka uprawnionego do dziedziczenia gospodarstwa rolnego oraz zstępnych spadkodawcy nie posiadających takich uprawnień — rodzice i rodzeństwo spadkodawcy mogą dziedziczyć to gospodarstwo wyłącznie pod warunkiem posiadania kwalifikacji przewidzianych w art. 1061 zdanie drugie (w stosunku do rodziców) i art. 1062 § 2 k.c. (w stosunku do rodzeństwa).

Postanowienie z dnia 28 stycznia 1966 r. II CR 115/66, OSNCP zeszyt 10/1966, poz. 175.

(Teza ta oznacza, że nie wystarczy tu posiadanie przez rodziców i rodzeństwo spadkodawcy ogólnych warunków dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jakie wchodziłyby w grę w razie nieistnienia zstępnych spadkodawcy, kiedy to osoby te dziedziczyłyby spadek w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy. Uwaga moja — Z. Cz.).

20.

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Przez „prowadzenie” gospodarstwa rolnego, o którym mowa w art. 1059 § 1 pkt 3 k.c., należy rozumieć również prowadzenie gospodarstwa na podstawie umowy dzierżawy. Nie jest przy tym wymagane, żeby spadkobierca miał się trudnić wyłącznie pracą na roli.

Postanowienie z dnia 12 lutego 1966 r. III CR 368/65, OSNCP zeszyt 10/1966, poz. 177.

(Por. uchwałą z dnia 31 sierpnia 1965 r. III CO 37/65 podaną pod poz. 10 niniejszej wkładki i uwagę do tej uchwały. Uwaga moja — Z. Cz.).

21.

**DZIAŁ SPADKU
NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Do postępowania na skutek rewizji od postanowienia wydanego po 1.I.1965 r. a stanowiącego uzupełnienie postanowienia o stwierdzeniu praw do spadku, wydanego pod rządem dawnych przepisów, stosuje się przepisy nowego k.p.c.

Postanowienie z dnia 15 lutego 1966 r. I CZ 1/66, OSNCP zeszyt 7—8/1966, poz. 138.

22.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Jeżeli postępowanie spadkowe po cudzoziemcu dotyczy majątku nieruchomości położonego w Polsce, sprawa należy do wyłącznej jurysdykcji krajowej w myśl art. 1102 k.p.c.

Postanowienie z dnia 22 lutego 1966 r. III CR 395/65, OSNCP zeszyt 11/1966, poz. 197.

Na pytanie:

**WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRANICZENIU PO-
DZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROL-
NYCH**

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„1. Czy przepisy rozporządzenia z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304) o dziedziczeniu tych gospodarstw mają zastosowanie do spadków otwartych przed dniem 18 grudnia 1964 r.?

2. Czy przepis § 13 ust. 2 pkt 2 wymienionego rozporządzenia zapewnia dziedziczenie gospodarstwa rolnego takiemu spadkobiercy, który w okresie pracy poza tym gospodarstwem nie wykonuje w nim żadnej pracy?”

Sąd Najwyższy uchwalił i postanowił wpisać do księgi zasad prawnych następującą zasadę prawną:

„1. Przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości, znoszenia współwłasności takich nieruchomości rolnych oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304) stosuje się w zakresie dziedziczenia tych gospodarstw także do spadków otwartych przed dniem 18 grudnia 1964 r.

2. Stosownie do przepisu § 13 ust. 2 pkt 2 wymienionego rozporządzenia dziedziczy gospodarstwo rolne, w skład którego wchodzi użytki rolne o powierzchni nie przekraczającej 0,5 ha, także spadkobierca zatrudniony poza tym gospodarstwem i nie wykonujący w nim żadnych prac, jeżeli wykonywanie przez niego pracy poza gospodarstwem rolnym jest bez szkody dla należytego zagospodarowania tego gospodarstwa”.

Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 marca 1966 r. III CO 72/65, OSNCP zeszyt 11/1966, poz. 180 oraz OSPiKA 12/1966, poz. 273.

(Uchwała ta prowadzi do ogólniejszego wniosku, że gospodarstwo o powierzchni nie przekraczającej 0,5 ha użytków rolnych dziedziczy każdy spadkobierca będący pracownikiem, chociażby nie odpowiadał żadnemu z warunków przewidzianych w art. 1059 § 1 k.c., jeżeli tylko było ono należycie zagospodarowane w ciągu ostatniego roku przed otwarciem spadku. Uwaga moja — Z. Cz.).

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

1. Ani art. 1059 § 1 pkt 5 k.c., ani § 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 304) nie uzależnia zachowania prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego przez osoby trwale niezdolne do pracy i zaliczone do I lub II grupy inwalidów od tego, czy osoby te pobierają rentę inwalidzką.

2. Wydzierżawienie przez spadkobiercę gruntu spadkowego nie przekreśla jego uprawnień, ponieważ posiadanie, o którym mowa w art. LVI § 1 przep. wprov. k.c., może być wykonywane nie tylko osobiście, lecz również za pośrednictwem dzierżawcy.

Postanowienie z dnia 7 kwietnia 1966 r. III CR 354/66, OSNCP zeszyt 12/1966, poz. 217.

(Sąd Najwyższy odstąpił w tym postanowieniu od poglądu wyrażonego w uchwale z 5.II.1965 r. III CO 9/64, wedle którego spadkobierca, który w chwili otwarcia spadku otrzymuje rentę starczą ze względu na wykonywaną przedtem pracę, nie dziedziczy gospodarstwa rolnego z mocy art. 1059 § 1 pkt 5 k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

25.

Na pytanie:

**WSPÓLNOTY
GRUNTOWE**

- I. Czy w sporze z powództwa Skarbu Państwa przeciwko mieszkańcom miasta lub wsi o własność nieruchomości oparta na przepisie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1953 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (Dz. U. Nr 28, poz. 169) decyzja prezydium pow. rady narodowej — ustalająca, jakie nieruchomości stanowią wspólnotę gruntową, a nie obejmująca spornej nieruchomości — wiąże sąd i to w tym sensie, żeby nie mógł przyjąć, iż jest ona wspólnotą gruntową (ta sporna nieruchomość)?
- II. W razie udzielenia odpowiedzi negatywnej na pytanie pod pkt I — czy nadanie miastu przez króla nieruchomości w drodze przywilejów może stanowić o wspólnocie gruntowej jego mieszkańców, jeżeli od wieków nieruchomość ta była w ich wspólnym użytkowaniu w postaci pasania bydła?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Ustalenie, czy nieruchomość stanowi wspólnotę gruntową, należy do wyłącznej właściwości organów prezydiów rad narodowych wymienionych w ustawie z dnia 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (Dz. U. Nr 28, poz. 169)”.

Uchwała z dnia 14 kwietnia 1966 r. III CO 39/65, OSNCP zeszyt 11/1966, poz. 181.

26.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
ZASIEDZENIE**

W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie może ustalać faktu nabycia nieruchomości przez zasiedzenie.

Postanowienie z dnia 29 kwietnia 1966 r. II CR 189/66, OSNCP zeszyt 12/1966, poz. 222.

27.

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE**

Przy obliczaniu zachowku dla osoby, która nie odpowiada warunkom przewidzianym dla dziedziczenia gospodarstw rolnych, nie bierze się pod uwagę należącego do spadku gospodarstwa rolnego.

Uchwała z dnia 2.V.1966 r. III CZP 28/66, „Prawo i Życie” nr 14 z dn. 3.VII.1966 r.

28.

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE**
**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**
**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Osoba wstępująca na miejsce spadkobiercy, który przed dniem 5 lipca 1963 r. odrzucił spadek, zachowuje prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jeżeli odpowiada warunkom wymienionym w art. LVI przep. wprov. k.c., chociażby spadkobierca, który spadek odrzucił, warunkom tym nie odpowiadał.

Postanowienie z dnia 3 maja 1966 r. III CR 155/65, OSNCP zeszyt 3/1967, poz. 50.

29.

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE**
**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Przepisy § 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28.XI.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304) mają na celu zachowanie praw osób zatrudnionych głównie poza rolnictwem, które osiągnęły już wiek emerytalny i przestały pracować w swym zawodzie. Przepisów tych nie można w zasadzie stosować do rolników, którzy pomimo osiągnięcia wieku emerytalnego pracują nadal w gospodarstwie rolnym.

Postanowienie z dnia 10 maja 1966 r. III CR 60/66, OSNCP zeszyt 3/1967, poz. 51 oraz OSPiKA zeszyt 4/1967, poz. 102.

30.

ZASIEDZENIE
PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI

W sprawie o stwierdzenie zasiedzenia brak wezwania do udziału właściciela nieruchomości pociąga za sobą nieważność postępowania (art. 369 pkt 5 k.p.c.).

Postanowienie z dnia 10 maja 1966 r. III CR 78/66, OSNCP zeszyt 5/1967, poz. 83.

(Teza tego orzeczenia ma zastosowanie również w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości rolnej. Uwaga moja — Z. Cz.).

31.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

1. Obalenie domniemania prawnego związanego z orzeczeniem stwierdzającym nabycie spadku może nastąpić wyłącznie w postępowaniu określonym w art. 679 k.p.c.
2. Do wystąpienia z wnioskiem o uchylenie albo o zmianę postępowania stwierdzającego nabycie spadku legitymowana jest każda osoba, nawet pośrednio zainteresowana w wyniku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, a więc również wierzyciel spadkobiercy.

Postanowienie z dnia 10 maja 1966 r. II CR 205/66, OSNCP zeszyt 12/1966, poz. 224.

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

**WSTĘCZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRODNIENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

„Czy spadkobiercy zmarłych przed dniem 5 lipca 1963 r. spadkobierców, o których mowa w art. LVI § 3 przep. wpraw. k.c. i art. XX przep. wpraw. k.p.c., powinni swój przymiot spadkobierców wykazać postanowieniem o nabyciu spadku, czy też fakt ten ustala sąd jako przesłankę rozstrzygającą o uzasadnieniu swego orzeczenia?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Jeżeli spadkobierca gospodarstwa rolnego zmarł przed dniem 5 lipca 1963 r., w sentencji postanowienia o stwierdzeniu nabycia praw spadkowych do tego gospodarstwa (art. LVI § 3 przep. wpraw. k.c.) wymienia się jego spadkobierców.

Uchwała z dnia 13 maja 1966 r. III CZP 22/66, OSNCP zeszyt 12/1966, poz. 206.

(Por. uchwałę z dn. 15.X.1965 r. III CO 30/65 podaną pod poz. 12 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

33.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE**

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„Czy zstępny rodzeństwa, nie odpowiadający warunkom objętym dyspozycją art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c., zachowuje prawo do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jeżeli prowadzi własne gospodarstwo rolne, a więc odpowiada wymaganiom art. LVI § 2 przep. wpraw. k.c.?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Zstępni rodzeństwa nie zachowują prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego na podstawie art. LVI § 2 przep. wpraw. kodeks cywilny”.

Uchwała z dnia 13 maja 1966 r. III CZP 29/66, OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 2.

(Uchwała powyższa w uzasadnieniu powołuje się na uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 10 maja 1965 r. III CO 18/65 wpisaną do księgi zasad prawnych, ogłoszoną w OSNCP zeszyt 12/1965, poz. 203. Por. też uchwałę ogłoszoną również we wkładce do nru 2/1936 „Palestry” pod poz. 36 wraz z uwagami do niej. Uwaga moja — Z. Cz.).

34.

Na pytanie:

**WSPÓLNOTY
GRUNTOWE**

„Czy przepis art. 33 ustawy z dnia 29 czerwca 1963 r. o uporządkowaniu wspólnot gruntowych (Dz. U. Nr 28, poz. 169) należy rozumieć w ten sposób, że zaliczając do wspólnoty gruntowej sporną nieruchomością prawomocna de-

cyzja właściwego do spraw rolnych i leśnych organu prezydium powiatowej rady narodowej, wydana na zasadzie przepisu art. 8 cyt. ustawy, nie wiąże sądu o tyle, żeby mógł przyjąć — przy rozstrzygnięciu wytoczonego przed dniem 5 lipca 1963 r. (tj. przed dniem wejścia w życie ustawy) powództwa windykacyjnego mieszkańców wsi przeciwko posiadaczom o wydanie nieruchomości, jako należącej do wspólnoty gruntowej — że ta sporna nieruchomość nigdy nie stanowiła wspólnoty gruntowej, wyłącza w sprawie windykacyjnej skuteczność zarzutu zapoznani, albo też że wspomniana decyzja ma ten skutek, iż sąd nie mógł przyjąć powołanego wyżej stanu?"

Sąd Najwyższy uchwalił:

„Ustalenie na podstawie art. 8 ustawy z dnia 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (Dz. U. Nr 28, poz. 169) przez organ do spraw rolnych i leśnych prezydium powiatowej rady narodowej, jakie grunty wchodzą w skład wspólnoty gruntowej albo że na skutek np. zasiedzenia prawo własności nabyli siedzenia także wtedy, gdy sprawa ta została wszczęta przed wejściem w życie wymienionej ustawy”.

Uchwała z dnia 20 maja 1966 r. III CZP 16/66, OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 4.

35.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
SPADKOBIERCY**

**UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Okoliczność, że siostra spadkodawcy dziedziczyłaby w dalszej kolejności, nie uzasadnia odmowy dopuszczenia jej do udziału w sprawie, gdy zgłasza ona okoliczności mające przemawiać za tym, iż spadkobierca dziedziczący w pierwszej kolejności nie zachował prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Postanowienie z dnia 24 maja 1966 r. III CR 94/66, OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 16.

36.

Na pytanie:

SPLATY

**WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRANICZENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

„Czy art. LXII § 1 przep. wprowadzających kodeks cywilny z dnia 23.IV.1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 94) w części przewidującej utratę prawa do nie uiszczonych jeszcze spłat z tytułu udziału w gospodarstwie rolnym ma zastosowanie także wtedy, gdy przed dniem 5 lipca 1963 r. zmarła osoba, której przysądzono prawomocnie spłaty z gospodarstwa rolnego, a spadkobierca takiej osoby nie ma kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego?”

Sąd Najwyższy postanowił
udzielić odpowiedzi przeczącej.

Uchwała z dnia 17 czerwca 1966 r. III CZP 34/66, OSNCP zeszyt 12/1966, poz. 208.

(W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wyjaśnił, że prawo do zasądzonej spłaty weszło przed dniem 5 lipca 1963 r. w skład spadku po zmarłym przed tym dniem spadkobiercy i może być dochodzone przez jego spadkobierców bez ograniczenia. Prawa tego w żadnym razie

nie można uważać za gospodarstwo rolne i stosować do niego analogiczne zasady z art. LVI § 2 przep. wprov. k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

37.

DZIAŁ SPADKU PRZENIESIENIE WŁASNOŚCI

1. Nieruchomość, którą spadkodawca zbył na rzecz osoby trzeciej umową nieformalną, można pominąć w dziale spadku. W razie zaś późniejszego odzyskania jej przez wszystkich lub niektórych spadkobierców nie będzie przeszkód, aby dokonać jej działu w odrębnym postępowaniu.

2. Nie należy natomiast w dziale spadku pomijać nieruchomości nabytej nieformalnie przez spadkodawcę i objętej w posiadanie, które w określonych warunkach może prowadzić do zasiedzenia. W dziale przedmiotem przyznania na rzecz spadkobiercy jest posiadanie tej nieruchomości wraz z wierzytelnością wynikającą z nieformalnej umowy, przy czym grunt należy oszacować według zasad przewidzianych w art. 1078 k.c.

Postanowienie z dnia 17 czerwca 1966 r. III CR 109/66, OSPiKA zeszyt 6/1967, poz. 139.

(Por. również postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 1968 r. III CZP 100/87 pod poz. 103 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

38.

DZIEDZICZENIE TESTAMENTOWE SPADKOBIERCY UPRAWNIENI DO DZIEDZICZENIA

Spadkobiercą gospodarstwa rolnego lub jego części można ustanowić w testamencie także osobę, która nie należy do kręgu spadkobierców ustawowych, byleby tylko odpowiadała ona warunkom przewidzianym dla dziedziczenia gospodarstwa rolnego (art. 1065 k.c.).

Postanowienie z dnia 17 czerwca 1966 r. II CR 263/66, OSNCP zeszyt 4/1967, poz. 70.

(Por. uchwałę Sądu Najwyższego z dn. 3.VI.1965 r. III CO 27/65 pod poz. 6 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

39.

DZIAŁ SPADKU

1. Wydzielenie dożywotnikowi na podstawie art. 232 k.c. Kr.P. części gruntu na użytkowanie nie wymaga zachowania podstawowej normy obszarowej, a przyznanie mu w zamian tego odpowiedniej renty lub spłaty jest dopuszczalne tylko za jego zgodą.

2. Jeżeli darowana przez spadkodawcę nieruchomość rolna ulega powrotowi w naturze do masy spadkowej (art. 859 k.c. Nap.) i staje się przedmiotem działu spadku, podział fizyczny tej nieruchomości może nastąpić w zasadzie tylko z zachowaniem podstawowej normy obszarowej (art. 1070 k.c.), chyba że zachodzą warunki przewidziane w art. LX § 2 przep. wprov. k.c., dopuszczające możliwość odstąpienia od tej normy.

Postanowienie z dnia 21 czerwca 1966 r. I CR 343/66, OSNCP zeszyt 2/1967, poz. 31.

(Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 1985 r. III CR 317/84 ogłoszone pod poz. z niniejszej wkładki.

Początkowo Sąd Najwyższy uważał, że możliwość takiego wydzielenia jest uzależniona od zachowania podstawowej normy obszarowej. Jeżeli jednak naruszałoby ono tę normę — dopuszczalne jest zasądzenie dożywotnikowi stosownej renty w zamian przysługującego mu z mocy ustawy dożywotniego użytkowania (orzeczenie Sądu Najwyższego z dn. 22.IX.1964 r. III CR 201/64, OSNCP zeszyt 11/1965, poz. 187). Ponieważ pogląd ten budził zastrzeżenia, Sąd Najwyższy odstąpił od niego i w postanowieniu z dnia 21.VI.1988 r. dał wyraz odmiennemu pogładowi. Uwaga moja — Z. Cz.).

40.

ROZGRANICZENIE 1. Rozgraniczenie w rozumieniu dekretu z dnia 13 września 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz. U. Nr 53, poz. 298) w związku z art. 153 k.c. może być dokonane tylko między nieruchomościami. Nie są zaś nieruchomościami grunty odpowiadające udziałom we współwłasności.

2. Okoliczność, że stan prawny jest wątpliwy, nie uzasadnia dokonania rozgraniczenia według posiadania.

Postanowienie z dnia 21 lipca 1966 r. III CR 146/66, OSPiKA zeszyt 7—8/1967, poz. 185.

41.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Na podstawie zapewnienia z art. 671 k.p.c. nie można ustalać, którzy spośród spadkobierców powołanych do spadku odpowiadają warunkom do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Postanowienie z dnia 21 lipca 1966 r. III CR 170/66, OSNCP zeszyt 5/1967, poz. 86.

(Kwestie jakie władze wydają dokumenty stwierdzające, że spadkobierca odpowiada warunkom do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, oraz treść i formę tych dokumentów — określa rozp. Rady Min. z dn. 28.XI.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304) oraz instrukcja nr 14 Ministra Rolnictwa z dnia 31 grudnia 1964 r., ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Rolnictwa Nr 1 z dn. 20 lutego 1965 r. Uwaga moja — Z. Cz.).

42.

Na pytanie:

**WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRANICZENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

„Czy przy stosowaniu przepisu art. 1071 § 2 k.c. co do kolejności spadkobierców, którym należałoby przyznać na własność poddane działowi spadku gospodarstwo rolne (pkt 1 do 5 powołanego przepisu), może nastąpić zmiana tej kolejności przy zastosowaniu przepisów art. 4 i 5 kod. cyw., jeżeli spadkobierca wskazany w przepisie art. 1071 § 2 kod. cyw. na dalszym miejscu daje lepszą gwarancję prowadzenia gospodarstwa rolnego niż spadkobierca wyprzedzający poprzedniego przepisową kolejnością?”

Sąd Najwyższy uchwalił:

„W wypadku gdy spadek otworzył się przed dniem 5 lipca 1963 r., przepisy art. 1071 k.c. nie mają przy działu spadku zastosowania”.

Uchwała z dnia 1 sierpnia 1966 r. III CO 68/65, OSNCP zeszyt 12/1966 poz. 213.

(Natomiast — jak wynika z uzasadnienia — mają zastosowanie w tym wypadku przepisy art. LX § 1 i LVI przep. wpraw. k.c. Por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 6.X.1966 r. III CR 220/66 pod poz. 51 niniejszej wkładki, będące rozwinięciem poglądu wynikającego z uchwały z dn. 1.VIII.1966 r. Uwaga moja — Z. Cz.).

43.

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„Czy w sytuacji określonej w art. XX § 2 przep. wpraw. k.p.c., gdy spadkobierca zmarł przed 5.VII.1963 r. i zachodzi potrzeba wymienienia zamiast tego spadkobiercy jego spadkobierców, którzy na podstawie art. LVI § 3 przep. wpraw. k.c. zachowali prawo dziedziczenia przypadającego mu udziału w gospodarstwie rolnym, sąd może postępowanie zawiesić na podstawie art. 177 pkt 6 k.p.c. do czasu prawomocnego ustalenia w odrębnym postępowaniu, kto jest spadkobiercą zmarłego spadkobiercy, czy też tych ustaleń powinien dokonać sąd w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po spadkodawcy zmarłego spadkobiercy-właściciela gospodarstwa rolnego?”

W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po spadkodawcy zmarłego spadkobiercy-właściciela gospodarstwa rolnego, czy też tych ustaleń powinien dokonać sąd w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po spadkodawcy zmarłego spadkobiercy-właściciela gospodarstwa rolnego?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„W razie dziedziczenia gospodarstwa przez spadkobierców po spadkobiercy zmarłym przed 5 lipca 1963 r. (art. LVI § 3 przep. wpraw. k.c.) sąd w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, obejmującego gospodarstwo rolne, przez tychże spadkobierców ustala samodzielnie, czy spadkobierca zachował prawo do spadku — bez potrzeby odsyłania w tym przedmiocie uczestników do odrębnego postępowania.”

Uchwała z dnia 30 sierpnia 1966 r. III CZP 64/66, OSNCP zeszyt 3/1967, poz. 43.

(Por. uchwałę z dn. 15.X.1965 r. III CO 30/65, ogłoszoną pod poz. 12 niniejszej wkładki, oraz uchwałę z dnia 13.V.1966 r. III CZP 26/66 pod poz. 32 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

44.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

..a) Czy w wypadku równoczesnego zbiegu przesłanek trwałej niezdolności do pracy jedyne go spadkobiercy (art. 1059 § 1 pkt 5 k.c.) i objęcia w posiadanie części gospodarstwa spadkowego przez tegoż spadkobiercę przed 5.VII.1963 r. w rozumieniu art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c. mają zastosowanie przepisy art. 1065 i 1063 § 2 k.c., czy też przesłanka z art. LVI § 1 wyłącza stosowanie art. 1065 i 1063 § 2 k.c.?

- b) Jeżeli ograniczeniom tym jedyny spadkobierca podlega, to czy z kolei jego spadkobierca testamentowy wyłącza dziedziczenie Skarbu Państwa, jeśli odpowiada jednemu z warunków określonych w art. 1059 § 1 pkt 1—3 k.c.?
- c) W razie negatywnej odpowiedzi na pytanie drugie — czy i jakie uprawnienia będą przysługiwały spadkobiercy z drugiego testamentu?"

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„W razie jednoczesnego zbiegu przesłanek: trwałej niezdolności do pracy jedynego spadkobiercy (art. 1059 § 1 pkt 5 k.c.) i objęcia w posiadanie części gospodarstwa spadkowego przez tegoż spadkobiercę przed 5 lipca 1963 r. w rozumieniu art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c. — przesłanka z art. LVI § 1 wyłącza stosowanie art. 1065 i 1063 § 2 k.c.”

Uchwała z dnia 30 sierpnia 1966 r. III CZP 68/66, OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 11.

45.

Na pytanie:

**NABYCIE UDZIAŁU
W SPADKU
PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI**

„Czy na mocy »oświadczenia« złożonego w państwowym biurze notarialnym w 1952 r. co do zbycia części nieruchomości spadkowej, wchodzącej w skład spadku otwartego w 1951 r., przez jedną ze spadkobierczyń drugiej spadkobierczyni za umówioną cenę, z podpisem notariusza, ale nie będącego formalnym aktem notarialnym — nabywczyni zachowuje prawo do nabytego udziału w gospodarstwie rolnym w myśl art. LVII przep. wpraw. k.c.?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić odpowiedzi przeczącej.

Uchwała z dnia 31 sierpnia 1966 r. III CZP 60/66, OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 12.

(Zgodnie z art. 167 § 2 prawa spadkowego umowa o zbycie udziału w spadku powinna być pod rygorem nieważności zawarta w formie aktu notarialnego. Uwaga moja — Z. Cz.)

46.

DZIAŁ SPADKU

W sprawie dotyczącej zachowku art. 686 k.p.c. nie wprowadza wyjątku od zasady rozpoznawania sprawy w procesie (art. 13 § 1 k.p.c.). Sprawa o zachówek nie może więc być rozstrzygnięta w postępowaniu działowym.

Postanowienie z dnia 31 sierpnia 1966 r. III CR 156/66, OSNCP zeszyt 2/1967, poz. 35.

47.

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI**

Skarb Państwa, który na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 1961 r. w sprawie opuszczonych gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 39, poz. 198) przejął na własność gospodarstwo rolne, nie wstępuje w stosunek najmu (dzierżawy) tego gospodarstwa na miejsce dotychczasowego właściciela.

Wyrok z dnia 9 września 1966 r. I CR 151/66, OSNCP zeszyt 2/1967, poz. 36.

48.

DZIAŁ SPADKU Uprawnienie do władania rzeczą, jakie daje postanowienie działowe, jest skuteczne wyłącznie przeciwko pozostałym uczestnikom postępowania działowego.

PRZENIESIENIE WŁASNOŚCI

Wyrok z dnia 16 września 1966 r. III CR 192/66, OSNCP zeszyt 4/1967, poz. 73.

(Jak stwierdza Sąd Najwyższy w uzasadnieniu, właściciel gospodarstwa rolnego, które bezpodstawnie zostało objęte postępowaniem o dział spadku i zostało w tym postępowaniu przyznane innej osobie — jeżeli nie jest spadkobiercą, nie pozostawał w stosunku współwłasności ze spadkodawcą, ani nie miał interesu prawnego uzasadniającego jego uczestnictwo w postępowaniu o dział spadku — nie może w myśl art. 524 § 2 k.p.c. żądać wznowienia postępowania o dział spadku. Może natomiast w takim wypadku domagać się wyzdania przedmiotu swej własności w drodze powództwa o eksmisję. Uwaga moja — Z. Cz.).

49.

Na pytanie:

PRZENIESIENIE WŁASNOŚCI

„Czy jest dopuszczalna egzekucja z idealnej części nieruchomości rolnej (ok. 2 ha)?”

a w razie negatywnej odpowiedzi:

„Czy niedopuszczalność prowadzenia egzekucji z idealnej części nieruchomości powoduje, że wierzyciel, na którego korzyść orzeczono wyrokiem sądowym uznanie za bezskuteczną sprzedaż przez jednego ze współwłaścicieli (dłużnika) części idealnej tej nieruchomości rolnej, traci możliwość zaspokojenia swej wierzytelności w drodze egzekucji z tej nieruchomości?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„Obowiązujące przepisy nie wyłączają egzekucji z idealnej części nieruchomości rolnej”.

Uchwała z dnia 22 września 1966 r. III CZP 75/66, OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 14.

50.

Na pytanie:

DZIEDZICZENIE TESTAMENTOWE
NABYCIE SPADKU (POSTĘPOWANIE)

„a) Czy zachodzi stan prawny w toku (lis pendens) w wypadku, gdy uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku w toku tego postępowania wszczętego po dniu 15.I.1965 r. występuje z powództwem o ustalenie nieważności testamentu?”

b) a w wypadku negatywnej odpowiedzi na pytanie pod pkt a): „Czy można wyrok potraktować jako orzeczenie wstępne przesądające jedynie zasadę dziedziczenia z ustawy?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„Powództwo o ustalenie nieważności testamentu jest niedopuszczalne. W przedmiocie ważności testamentu rozstrzyga sąd spadku w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.”

Uchwała z dnia 23 września 1966 r. III CZP 66/66, OSPiKA zeszyt 11/1967, poz. 256.

[Por. uchwałę z dnia 9 maja 1967 r. III CZP 37/67 pod poz. 81 niniejszej wkładki. Poprzednio Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dn. 21.IX.1965 r. II CR 235/65 (OSPiKA zeszyt 11/1966, poz. 243) wyraził pogląd, że powództwo o ustalenie odwołania testamentu jest niedopuszczalne dla braku wymagań z art. 3 dawnego k.p.c. (obecnie art. 189 k.p.c.), gdyż chodzi w nim o ustalenie faktu. Orzeczenie to zaopatrzył głosem krytyczną dr Bronisław Dobrzański. Uwaga moja — Z. Cz.]

51.

DZIAŁ SPADKU

**WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRODNIENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

Przewidziana w art. 1071 § 2 k.c. kolejność według której następuje przyznanie gospodarstwa rolnego w dziale spadku, nie ma zastosowania do spadków otwartych przed dniem 5 lipca 1963 r. Jeżeli więc podział takiego gospodarstwa w naturze nie jest dopuszczalny ze względu na wymaganą normę obszarową (art. 1070 k.c.) lub z braku warunków pozwalających na odstąpienie od tej normy (art. LX § 2. przep. wpraw. k.c.), całe gospodarstwo rolne należy przyznać temu spośród spadkobierców, który daje najlepszą gwarancję należytego jego prowadzenia (art. 1071 § 3 k.c.).

Postanowienie z dnia 6 października 1966 r. III CR 220/66, OSPiKA zeszyt 7—8/1967, poz. 187.

52.

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Żądanie uznania spadkobiercy za niegodnego ma charakter roszczenia majątkowego.

Postanowienie z dnia 7 października 1966 r. I CZ 105/66, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 128.

(W tych warunkach należy stwierdzić, że pozew o uznanie spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia powinien być wniesiony do sądu powiatowego. Prawo do spadku jest z istoty swej zawsze prawem majątkowym, niezależnie od tego, czy i jaką przedstawia wartość materialną. Uwaga moja — Z. Cz.).

53.

ZASIEDZENIE

Jeżeli zasiedzenie na rzecz poprzedniego posiadacza już nastąpiło, nie można — w celu stwierdzenia zasiedzenia — doliczać jego posiadania do posiadania osoby, na rzecz której poprzedni posiadacz przeniósł swoje posiadanie.

Postanowienie z dnia 3 listopada 1966 r. III CR 223/66, OSNCP zeszyt 5/1967, poz. 91.

(Teza tego orzeczenia ma zastosowanie również w postępowaniu o stwierdzenie zasiedlenia nieruchomości rolnej. Uwaga moja — Z. Cz.).

54.

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA
WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRODNIENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

Dla oceny, czy przepis § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28.XI.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304) ma zastosowanie do spadków otwartych przed 5 lipca 1963 r., miarodajny jest obszar użytków rolnych istniejących w tej dacie.

Postanowienie z dnia 10 listopada 1966 r. III CR 176/65, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 134.

(W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdza, że przepisy rozporządzenia Rady Min. z dn. 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości rolnych oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304) stosuje się w zakresie dziedziczenia tych gospodarstw także do spadków otwartych przed dniem 8 grudnia 1964 r. Miarodajne zaś dla oceny, czy przepis § 13 ust. 2 pkt 2 tego rozporządzenia ma zastosowanie, są: data 5 lipca 1963 r. i stan użytków rolnych w tej dacie. Jeśli bowiem chodzi o zachowanie praw do dziedziczenia gospodarstwa rolnego będącego przedmiotem dziedziczenia w wyniku otwarcia spadku przed 5 lipca 1963 r., to w miejsce daty otwarcia spadku wchodzi z mocy art. LVI § 2 przep. wpraw. k.c. ta właśnie data. Przyjęcie charakteru i obszaru nieruchomości spadkowej według stanu istniejącego w wyżej wymienionej dacie ma znaczenie tylko dla samego dziedziczenia majątku spadkowego, ale nie dla jego zbycia lub udziału. O tym powinien decydować stan istniejący w chwili dokonywania tych czynności. Uwaga moja — Z. Cz.).

55.

**UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ**

Żądaniu eksmisji z działki gruntu na podstawie art. 414 k.z. nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że działka ta wchodzi w skład większej nieruchomości rolnej będącej współwłasnością stron, między którymi zawarta została umowa dzierżawy, jeżeli wcześniejsza umowa współwłaścicieli w sprawie podziału gruntu do wyłącznego użytkowania nie jest nieważna w myśl wytycznych Sądu Najwyższego z dnia 28.IX.1963 r. III CO 33/62.

Wyrok z dnia 10 listopada 1966 r. III CR 347/64, OSPiKA zeszyt 7—8/1967, poz. 190.

(Wytyczne Sądu Najwyższego z dnia 28.IX.1963 r. III CO 33/62 dotyczą stosowania przepisów art. 78, 82—85 i 90 prawa rzeczowego co do podziału nieruchomości *ad usum* i ogłoszone są w OSNCP zeszyt 2/1964, poz. 22. Uwaga moja — Z. Cz.).

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

**WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRANICZENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

„Czy przepis art. 187 postępowania spadkowego z 1946 r. stosuje się nadal do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie k.c., czy też taki spadek do tej chwili nie przyjęty ma być uważany za spadek wakujący w rozumieniu przepisu art. LIV przepisów przechodnich do k.c.?”

Sąd Najwyższy uchwalił:

„Art. LIV przepisów wprowadzających kodeks cywilny nie stosuje się do spadków spoczywających w rozumieniu § 547 austriackiego kodeksu cywilnego”.

Uchwała z dnia 18 listopada 1966 r. III CZP 89/66, OSNCP zeszyt 4/1967, poz. 62.

Na pytanie:

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI
GOSPODARSTWO
ROLNE (POJĘCIE)**

„Czy przepis art. 33 pkt 2 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 32, poz. 154 z późn. zmianami) może dotyczyć nieruchomości (działki) położonej na terenach przeznaczonych do użytkowania rolniczego a nabywanej przez osobę posiadającą kwalifikacje rolnicze, jakie są wymagane przy nabywaniu państwowych nieruchomości rolnych?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Prawo pierwokupu przewidziane w art. 30 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 32, poz. 154 z późn. zmianami) ma zastosowanie do nieruchomości (działki) położonej na terenach przeznaczonych do użytkowania rolniczego, jeżeli obszar tej nieruchomości nie przekracza 0,2 ha.”

Uchwała z dnia 25 listopada 1966 r. III CZP 92/66, OSNCP zeszyt 5/1967, poz. 81 oraz OSPiKA zeszyt 7—8/1967, poz. 191.

(Zgodnie z § 1 rozp. Rady Min. z dn. 28.XI.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości rolnych oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych — nieruchomość o przestrzeni nie przekraczającej 0,2 ha nie jest uważana za rolną, wobec czego nie może być stosowane ograniczenie prawa pierwokupu przewidziane w art. 33 pkt 2 ustawy z dn. 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach. Uwaga moja — Z. Cz.).

**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA
UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ**

W razie wspólnego dziedziczenia przez małżonków gospodarstwa rolnego na podstawie testamentu w warunkach przewidzianych w art. LVI § 1 przep. wprov. k.c., faktyczny (nieformalny) podział nie stanowi przesłanki do zachowania przez nich prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego. W tym wypadku wystarczy samo objęcie w posiadanie, które może być wykonywane również za pośrednictwem dzierżawcy.

Postanowienie z dnia 25 listopada 1966 r. III CR 289/66, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 137.

(Por. również wyrok z dn. 7.V.1965 r. II CR 174/65, ogłoszony pod poz. 4 niniejszej wkładki, i postanowienie z dn. 7.IV.1966 r. III CR 354/66 pod poz. 24 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

59.

**WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRODZENIU
PODZIAŁU I DZIE-
DZICZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

1. Art. 1063 § 2 k.c. nie stosuje się do spadków otwartych przed dniem 5 lipca 1963 r.
2. Art. LX § 1 przep. wprów. k.c. nie wyłącza spadkobierców trwale niezdolnych do pracy od otrzymania gospodarstwa rolnego.

Postanowienie z dnia 30 listopada 1966 r. III CR 278/66, OSNCP zeszyt 5/1967, poz. 95.

60.

**ZNIESIENIE
WSPÓŁWŁASNOŚCI**

Jeżeli w toku sprawy o zniesienie współwłasności działki siedliskowej organ administracyjny wyda prawomocną decyzję wyłączającą dopuszczalność fizycznego podziału tej działki, obowiązkiem sądu jest rozstrzygnięcie, czy istnieje celowość zniesienia współwłasności. W szczególności sąd powinien rozważyć, czy społeczno-gospodarcze przeznaczenie działki nie sprzeciwia się przejściowo dokonaniu zniesienia współwłasności. W takim wypadku wniosek o zniesienie współwłasności, jako w aktualnie istniejącej sytuacji przedwczesny, ulegałby oddaleniu z mocy art. 5 k.c.

Postanowienie z dnia 3 grudnia 1966 r. III CR 301/66, OSNCP zeszyt 12/1967, poz. 220.

61.

**DZIAŁ SPADKU
ZNIESIENIE
WSPÓŁWŁASNOŚCI**

Dla ustalenia wartości lasu w sprawie o zniesienie współwłasności (dział spadku) nie wystarcza samo oszacowanie drzewostanu i gruntu, ale należy także uwzględnić ograniczenia co do możliwości eksploatacji, które wynikają z przepisów o gospodarce leśnej.

Postanowienie z dnia 6 grudnia 1966 r. III CR 314/66, OSNCP zeszyt 5/1967, poz. 96.

62.

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI
ZASIEDZENIE**

Właściciel nieruchomości objętej reformą rolną lub upaństwowieniem lasów nie może nabyć własności tej nieruchomości przez zasiedzenie, chociażby zatrzymał ją w swym władaniu przez okres przewidziany w art. 172 k.c. (art. 50 pr. rzecz.).

Postanowienie z dnia 22 grudnia 1966 r. III CR 309/66, OSNCP zeszyt 6/1967, poz. 114.

**SPLĄTY
UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ**

Przepis art. 212 § 3 k.c. nie stosuje się do roszczeń spadkobierców z tytułu pobranych pożytków przez osobę, która nie jest spadkobiercą i bez tytułu prawnego korzystała z majątku spadkowego.

Nie wyłącza to jednak możliwości rozłożenia na raty zasądzonej od takiej osoby kwoty na podstawie art. 320 k.p.c.

Postanowienie z dnia 18 stycznia 1967 r. III CR 300/66, OSPiKA zeszyt 7—8/1967, poz. 195.

Na pytanie:

DZIAŁ SPADKU

„1. Czy spadkobierca, zachowujący prawo do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, który kontynuuje posiadanie spadkobiercy zmarłego po 5.VII.1963 r. i użytkuje osobiście wydzieloną w drodze nieformalnego działu przed 5.VII.1963 r. część gospodarstwa rolnego wchodzącego do spadku, otwartego przed tą datą, ma prawo do otrzymania części tego gospodarstwa w drodze działu spadku na podstawie art. LX przep. wpraw. k.c., jeżeli podział tego gospodarstwa pomiędzy spadkobierców nie jest możliwy według przepisów o podstawowej normie obszarowej, i

2. czy w sprawie, której przedmiotem postępowania jest dział spadku, obejmującego udział w gospodarstwie rolnym wchodzący do spadku, otwartego przed 5.VII.1963 r., i zniesienie współwłasności tego gospodarstwa może mieć zastosowanie przepis art. LX przep. wpraw. k.c., jeżeli spadkobiercy i współwłaściciel, będący także spadkobiercą w udziale gospodarstwa wchodzącego do spadku, odpowiadają warunkom wymienionym w tym przepisie?”

Sąd Najwyższy uchwalił, co następuje:

„W postępowaniu o dział otwartego przed 5.VII.1963 r. spadku, obejmującego udział w gospodarstwie rolnym, i o zniesienie współwłasności tego gospodarstwa art. LX § 2 przep. wpraw. k.c. zastosowania nie ma. Powołany przepis nie ma zastosowania również do tego (dalszego) spadkobiercy, który, zachowując prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego, kontynuuje posiadanie spadkobiercy zmarłego po dniu 5.VII.1963 r., użytkującego osobiście wydzieloną mu (w drodze nieformalnego działu) część gospodarstwa rolnego należącego do spadku, otwartego przed tą datą.”

Uchwała z dnia 26 stycznia 1967 r. III CZP 102/66, OSPiKA zeszyt 1/1968, poz. 1.

(Z uchwały tej wynika nie tylko to, że nie można sankcjonować dalszego rozdrabniania gospodarstw rolnych dokonywanego bez zachowania obowiązującej normy obszarowej. Cytowana uchwała idzie dalej. Zgodnie bowiem z nią należałoby uznać za niedopuszczalne dokonanie podziału także bez dalszego rozdrabniania gospodarstwa rolnego, jeżeli w miejsce spadkobierców zmarłych po dniu 5.VII.1963 r. wstąpiłoby ich spadkobiercy, kontynuując osobiste użytkowanie części wydzielonych przed tą datą.

Stanowisko Sądu Najwyższego poddał krytyce J. S. Piątowski w głosie do tej uchwały. (gł. w OSPiKA z. 1/1968 r., poz. 1. Uwaga moja — Z. Cz.).

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„Czy zachowuje prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego na podstawie art. 1059 § 1 pkt 3 k.c. w związku z art. LVI § 2 przep. wpraw. k.c. spadkobierca, który przed 5.VII.1963 r. przerwał prowadzenie indywidualnego gospodarstwa rolnego i wydzierżawił to gospodarstwo z przyczyn od niego niezależnych, w szczególności z powodu tymczasowego aresztowania lub odbywania kary pozbawienia wolności, i w następstwie tego gospodarstwa w dniu 5.VII.1963 r. nie prowadził?”

Sąd Najwyższy uchwalił:

„Przerwa w okresie, w którym spadek się otworzył, w prowadzeniu przez spadkobiercę swojego gospodarstwa rolnego, spowodowana przemijającą przeszkodą, nie pozbawia tego spadkobiercy prawa dziedziczenia spadkowego gospodarstwa rolnego na podstawie art. 1059 § 1 pkt 3 kodeksu cywilnego”.

Uchwała z dnia 28 stycznia 1967 r. III CZP 107/66, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 120.

(W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnia, że za taką wykładnią, jaką zawiera uchwała, przemawia choćby samo zestawienie przepisów art. 1059 § 1 pkt 1 i pkt 3 k.c. O ile bowiem pierwszy z tych przepisów wymaga, aby praca spadkobiercy w gospodarstwie spadkowym była nieprzerwana, o tyle drugi wymagania takiego nie zawiera. Z tego zestawienia niedwuznacznie wynika, że przesłanka nieprzerwanego powiązania spadkobiercy z gospodarstwem rolnym występuje tylko w art. 1059 § 1 pkt 1 k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

Na pytanie:

**UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ
WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGRANICZENIU PO-
DZIAŁU I DZIEDZI-
CZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH
GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE**

„Czy nieważność podziałów *quo ad usum* nieruchomości rolnych, wynikających z art. 206 k.c. w związku z wytycznymi Izby Cywilnej SN z dnia 28 września 1963 r. III CO 33/62 (OSNCP z 1964 r., poz. 22) dotyczy wszelkich nieruchomości rolnych bez względu na ich obszar?”

Czy nieważne są również umowy o podział *quo ad usum* nieruchomości rolnych zawarte przed ogłoszeniem powyższych wytycznych Sądu Najwyższego?”

Sąd Najwyższy postanowił u d z i e l i ć następującej o d p o w i e d z i:

„Na zasadzie art. 206 k.c. w związku z wytycznymi Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 28.IX.1963 r. III CO 33/62 nieważny jest podział *quo ad usum* nieruchomości rolnej, której łączny obszar przekracza 0,2 ha.

Umowy o podział *quo ad usum* nieruchomości rolnych, zawarte przed dniem 5 lipca 1963 r., zachowały moc również po tej dacie”.

Uchwała z dnia 4 lutego 1967 r. III CZP 110/66, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 122 oraz OSPiKA zeszyt 3/1968, poz. 52 (z głosem krytycznym dra Stefana Breyera).

(W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdza, że wytyczne w sprawie stosowania art. 78, 85 i 90 prawa rzeczowego, zawarte w orzeczeniu z dn. 28.IX.1963 r. III CO 33/62 i ogłoszone w OSNCP zeszyt 2/1964, poz. 22, a zwłaszcza pkt III i IV powołanych wytycznych, zachowały nadal pełną aktualność w odniesieniu do gospodarstw rolnych. Por. również w tej kwestii wyrok Sądu Najwyższego z dn. 7.V.1965 r. II CR 174/65 pod poz. 4 niniejszej wkładki. Dalej wypowiada Sąd Najwyższy pogląd, że w świetle obowiązujących przepisów nie jest gospodarstwem rolnym nieruchomości rolne, której łączny obszar nie przekracza 0,2 ha. Uwaga moja — Z. Cz.).

67.

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
WSTECZNA MOC
PRZEPISÓW O
OGROANICZENIU PO-
DZIAŁU I DZIEDZI-
CZENIU GOSPO-
DARSTW ROLNYCH**

„Czy przepis art. LIX przep. wpraw. kod. cyw. stanowi podstawę do zmiany każdego wydanego przed dniem 18 maja 1964 r. postanowienia co do dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego, jeżeli w tym postanowieniu udziały spadkobierców zostały określone sprzecznie z przepisami art. LV i LVI wymienionych przepisów wprowadzających, a w razie odpowiedzi twierdzącej — jakie znaczenie dla toczącego się na podstawie cyt. przepisu art. LIX postępowania ma fakt stwierdzenia w innym postępowaniu o dziedziczeniu spadku (w tym także udziału w spadku wyjściowym) po zmarłym przed dniem 5 lipca 1963 r. spadkobiercy, który odziedziczył spadek po spadkodawcy wyjściowym, ale został pominięty w postanowieniu uzupełniającym postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku w zakresie dziedziczenia wyjściowego gospodarstwa rolnego?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Przepis art. LIX przep. wpraw. kodeksu cywilnego stanowi podstawę do zmiany każdego wydanego pod rządem ustawy z dnia 29.VI.1963 r. o ograniczeniu podziału gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 28, poz. 168) prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu praw do spadku obejmującego gospodarstwo rolne, jeżeli postanowienie to pozostaje w sprzeczności z art. LV i LVI przep. wpraw. kodeksu cywilnego”.

Uchwała z dnia 4 lutego 1967 r. III CZP 112/66, OSNCP zeszyt 6/1967, poz. 99.

68.

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

„Czy ograniczenia zawarte w zdaniu drugim art. 679 kodeksu postępowania cywilnego stosują się również do zmiany postanowienia stwierdzającego prawa spadkobierców do spadku, wydanego na podstawie przepisów dotychczasowych o postępowaniu niespornym (art. 69 i nast. post. spadk.)?”

Sąd Najwyższy uchwalił i postanowił wpisać do księgi zasad prawnych następującą zasadę prawną:

„Ograniczenia zawarte w zdaniu drugim art. 679 k.p.c. stosują się również do zmiany postanowienia stwierdzającego prawa do spadku, wydanej na podstawie przepisów dotychczasowych, chyba że powództwo o uchylenie stwierdzenia praw do spadku wniesione zostało przed 1.I.1965 r.; termin roczny z art. 679 k.p.c. może być liczony najwcześniej od tej daty.”

Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 9 lutego 1967 r. III CZP 86/66, OSNCP zeszyt 11/1967, poz. 190.

69.

DZIAŁ SPADKU

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Rozpoznanie sprawy w niewłaściwym trybie samo przez się nie powoduje nieważności postępowania, chyba że zostały pogwałcone przewidziane dla danego trybu przepisy, z których naruszeniem ustawa wiąże skutki nieważności.

Wyrok z dnia 17 lutego 1967 r. III CR 381/66, OSNCP zeszyt 10/1967, poz. 176.

{Powódka wniosła pozew przeciwko swemu rodzeństwu o zasądzenie równowartości jednej morgi gruntu, zapisanej jej testamentem przez ojca, zamiast wystąpić o dział spadku po ojcu. Wyrok zasądzący rozszczenie według cen wolnorynkowych ziemi został uchylony przez Sąd Najwyższy z powodu obrazy art. LIII przep. wpraw. i art. 1078 k.c., które miałyby zastosowanie we właściwym trybie, tj. w trybie postępowania działowego. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdził, że rozpoznanie sprawy w trybie niewłaściwym nie stanowi samo przez się o nieważności zapadłego orzeczenia, ale tylko pod warunkiem, że orzeczenie to nie narusza przepisów prawa rządzących postępowaniem właściwym. Uwaga moja — Z. Cz.)

70.

Na pytanie:

DZIAŁ SPADKU

PRZEDAWNICIE

„1. Czy spadkobierca, uchylając się od skutków prawnych umowy o dział spadku zawartej pod wpływem błędu, może złożyć wniosek o przeprowadzenie postępowania działowego, czy też powinien najpierw w drodze powództwa o ustalenie domagać się uznania zawartej umowy o dział spadku za pozbawioną skutków prawnych?

2. Czy termin roczny przewidziany w art. 88 § 2 kodeksu cywilnego jest zachowany, jeżeli uchylający się od skutków prawnych umowy wniosł odpowiednie pismo do sądu?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej o d p o w i e d z i:

„1. Spadkobierca, uchylając się od skutków prawnych umowy o dział spadku zawartej pod wpływem błędu, może złożyć wniosek o przeprowadzenie postępowania działowego bez potrzeby uprzedniego dochodzenia — w drodze powództwa — ustalenia uznania umowy o dział spadku za pozbawioną skutków prawnych.

2. Termin roczny przewidziany w art. 88 § 2 k.c. jest zachowany, jeżeli oświadczenie uchylającego się od skutków prawnych zawartej umowy dojdzie w tym terminie do wiadomości drugiej strony”.

Uchwała z dnia 6 marca 1967 r. III CZP 7/67, OSNCP zeszyt 10/1967, poz. 171.

71.

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE
DZIAŁ SPADKU**

W sprawie o dział spadku sąd nie może odesłać uczestników na drogę procesu w celu ustalenia, czy własność nieruchomości została przeniesiona przez spadkodawcę na spadkobiercę na podstawie czynności prawnej *inter vivos* i czy w chwili otwarcia spadku nieruchomość ta wchodziła w jego skład.

Postanowienie z dnia 6 marca 1967 r. II CR 76/67, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 145.

(W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy stwierdza, że kodeks postępowania cywilnego dąży do skoncentrowania w postępowaniu o zniesienie współwłasności i o dział spadku wszystkich sporów, jakie wynikają między uczestnikami tych postępowań. Wynika to z treści art. 618, 685 i 688 k.p.c. Rozstrzygnięcie kwestii, czy dany przedmiot należy do spadku podlegającego działowi, wymaga uprzedniego ustalenia wszystkich okoliczności uzasadniających to rozstrzygnięcie. Do obowiązku sądu rozstrzygającego sprawę o dział spadku należy zatem nie tylko rozstrzygnięcie, czy dany przedmiot (nieruchomość) należy do spadku, lecz również ustalenie wszystkich przesłanek, które są potrzebne dla takiego rozstrzygnięcia. W konsekwencji sąd działowy musi samodzielnie ustalić, czy własność nieruchomości przed otwarciem spadku na skutek czynności prawnej spadkodawcy (*inter vivos*) przeszła na inną osobę (jednego ze spadkobierców) i w chwili otwarcia spadku w skład tego spadku już nie wchodziła oraz czy wymieniona czynność prawna była ważna i skuteczna wobec pozostałych współspadkobierców. Uwaga moja — Z. Cz.).

72.

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

„Czy Sąd Najwyższy jest związany wnioskiem rewizji nadzwyczajnej kwestionującej postanowienie stwierdzające nabycie spadku?”

Sąd Najwyższy uchwalił i postanowił wpisać do księgi zasad prawnych następującą zasadę prawną:

„Sąd Najwyższy jest związany wnioskiem rewizji nadzwyczajnej kwestionującej postanowienie stwierdzające nabycie spadku”.

Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 13 marca 1967 r. III CO 89/65, OSNCP zeszyt 7—8/1967, poz. 118.

(W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy odwołuje się do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 3.VI.1955 r. I CO 9/55, która w uzasadnieniu stwierdza m. in., że ze względu na istotę i swoistość rewizji nadzwyczajnej odpowiednie stosowanie przepisów o rewizji, jeżeli przepisy o rewizji nadzwyczajnej nie stanowią inaczej, nie może stanowić podstawy do rozszerzenia kognicji Sądu Najwyższego nawet wtedy, kiedy przy rozpoznawaniu zwykłej rewizji sąd nie byłby związany granicami jej wniosków. Ponadto SN dodaje, że związanie Sądu Najwyższego granicami wniosku rewizji nadzwyczajnej nie oznacza, by od tej zasady nie były dopuszczalne wyjątki. Mogą one jednak wchodzić w rachubę tylko wtedy, gdy rozstrzygnięcie zawarte w orzeczeniu zaskarżonym rewizją nadzwyczajną jest ze swej istoty do tego stopnia niepodzielne, że ograniczenie skutków rewizji nadzwyczajnej do jej części nie byłoby logicznie do przyjęcia. Uwaga moja — Z. Cz.).

73.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„Czy spadkobierca, który na skutek nieformalnego podziału gospodarstwa rolnego objął w posiadanie przed 5.VII. 1963 r. część tego gospodarstwa, zachował prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego na zasadzie art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c., skoro obszar objętej przez niego części tego gospodarstwa ma tylko 6 arów?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego przed dniem 5 lipca 1963 r. zachowuje spadkobierca, który przed dniem 5 lipca 1963 r. w drodze faktycznego (nieformalnego) działu spadku objął w posiadanie część tego gospodarstwa, choćby ta część nie przekraczała obszaru 0,2 ha”.

Uchwała z dnia 16 marca 1967 r. III CZP 10/67, OSNCP zeszyt 12/1967, poz. 211.

74.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
DZIAŁ SPADKU**

Osoba, która wskutek zwykłej pomyłki została pominięta jako spadkobierca ustawowy w postępowaniu spadkowym przeprowadzonym przez sąd zagraniczny, może przed sądem krajowym dochodzić roszczenia z tytułu niesłusznego wzbogacenia przeciwko współspadkobiercom, jeżeli ci w drodze dokonanego podziału spadku przejęli również część majątku należną tej osobie.

Wyrok z dnia 17 marca 1967 r. I CR 370/66, OSNCP zeszyt 12/1967, poz. 222.

75.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA
GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE**

„Czy za prowadzącego indywidualne gospodarstwo rolne w rozumieniu art. 1059 § 1 pkt 3 k.c. może być uznany także etatowy pracownik nadleśnictwa państwowego (leśniczy), który oprócz wynagrodzenia pieniężnego otrzymuje wynagrodzenie w naturze w postaci oddania mu na czas pełnienia służby w użytkowanie 2 ha działki deputatowej, jeśli wchodzące w skład tej działki deputatowej nieruchomości rolne odpowiadają pojęciu gospodarstwa rolnego określonego w § 2 rozp. Rady Ministrów z dn. 28.I.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304)?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Pracownik państwowego nadleśnictwa, który prowadzi gospodarstwo rolne na przydzielonych mu — w związku z łączącym go z nadleśnictwem stosunkiem pracy

(stosunkiem służbowym) — gruntach deputatowych, nie jest prowadzącym inne indywidualne gospodarstwo rolne w rozumieniu art. 1059 § 1 pkt 3 kod. cyw.”

Uchwała z dnia 15 kwietnia 1967 r. III CZP 19/67, „Nowe Prawo” zeszyt 2/1968, s. 295—305 (z głosem krytyczną Franciszka Błahuty).

76.

Na pytanie:

**UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ**

„Czy do ochrony praw dzierżawcy stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie własności, a jeżeli tak, to od jakiego momentu: do chwili zawarcia umowy dzierżawy, czy też od chwili wydania dzierżawy przez wydzierżawiającego przedmiotu dzierżawy (art. 694 i 690 k.c.)?”

Sąd Najwyższy uchwalił:

„Przepisy o ochronie własności nie mają zastosowania do ochrony praw dzierżawcy”.

Uchwała z dnia 15 kwietnia 1967 r. III CZP 26/67, OSNCP zeszyt 11/1967, poz. 196.

(Z uzasadnienia uchwały wynika, że art. 690 k.c., odnoszący się do najmu lokali, nie może być w drodze analogii i interpretacji rozszerzającej stosowany do praw dzierżawcy. Uwaga moja — Z. Cz.).

77.

Na pytanie:

**DZIAŁ SPADKU
SPŁATY**

„Czy dopuszczalne jest obniżenie — stosownie do przepisów art. 1075 k.c. — dopłaty przypadającej spadkobiercy, który z mocy art. LXI § 1 przep. wpraw. k.c. ma prawo otrzymania spłaty odpowiadającej pełnemu udziałowi spadkowemu w gospodarstwie rolnym należącym do spadku, a w dziale spadku otrzymał część tego gospodarstwa rolnego?”

Sąd Najwyższy udzielił następującej odpowiedzi:

„Na podstawie art. 1075 k.c. nie jest dopuszczalne obniżenie dopłaty przypadającej spadkobiercy, który z mocy art. LXI § 1 przep. wpraw. k.c. ma prawo do otrzymania spłaty odpowiadającej pełnemu udziałowi spadkowemu w gospodarstwie rolnym należącym do spadku, a w dziale spadku otrzymał część tego gospodarstwa”.

Uchwała z dnia 21 kwietnia 1967 r. III CZP 22/67, OSNCP zeszyt 12/1967, poz. 213 oraz OSPiKA zeszyt 1/1968, poz. 2.

(W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnia, że zarówno art. 1075 k.c., jak i art. LXI przep. wpraw. k.c. odnoszą się do spadkobierców, którzy przy dziale spadku nie otrzymują gospodarstwa rolnego ani w całości, ani jego części. Jeżeli zaś otrzymują w wyniku działy część gospodarstwa rolnego mniejszą od ich udziału w tym gospodarstwie, to należą się im dopłata jako wyrównanie ich udziału w tym gospodarstwie. Dopłaty zaś nie podlegają obniżeniu na mocy art. 1075 § 1 k.c. lub art. LXI § 1 przep. wpraw. k.c. Uwaga moja — Z. Cz.).

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE**

„Czy zachodzi konieczność uzupełnienia — w myśl przepisu art. LVIII przep. wpraw. kod. cyw. — wydanego przed dniem 5 lipca 1963 r. postanowienia o stwierdzeniu praw do spadku, w skład którego wchodziło gospodarstwo rolne, gdy gospodarstwo to utraciło przymiot „rolnego” po 5 lipca 1963 r.?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„1. Jeżeli prawa do spadku nie zostały stwierdzone, sąd w sprawie o zachówek ustala jako przesłankę rozstrzygnięcia przymiot spadkobierców.

2. O zastosowaniu przepisów dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych decyduje charakter majątku spadkowego w dacie otwarcia spadku, a gdy spadek otworzył się przed 5 lipca 1963 r., decyduje charakter tego majątku w tej dacie”.

Uchwała z dnia 21 kwietnia 1967 r. III CZP 29/67, OSNCP zeszyt 12/1967, poz. 214 oraz OSPiKA zeszyt 1/1968, poz. 3.

(W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnia, że o zastosowaniu przepisów dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych decyduje charakter majątku spadkowego w chwili otwarcia spadku. Zasada ta dotyczy spadków otwartych po 5.VII.1963 r. Natomiast jeśli chodzi o spadki otwarte przed tą datą, to należy dojść do wniosku — na podstawie art. LVI § 2 przep. wpraw. k.p.c. — że określone warunki, o których mowa w tym artykule, powinny istnieć nie w dacie otwarcia spadku, lecz w dacie 5.VII.1963 r. i że warunek ten dotyczy również charakteru gospodarstwa spadkowego w tej dacie. Uwaga moja — Z. Cz.).

ZASIEDZENIE

Przez stan prawny, według którego przede wszystkim ustala się granice w myśl art. 41 pr. rzecz. (art. 153 k.c.), należy rozumieć także zasiedzenie przygranicznych pasów ziemi.

Postanowienie z dnia 26 kwietnia 1967 r. III CR 424/66, OSNCP zeszyt 11/1967, poz. 206.

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Ustanowienie w testamencie spadkobiercą gospodarstwa rolnego osoby, która czyni zadość tylko warunkom art. 1059 § 2 k.c., jest skuteczne nawet wtedy, gdy w dacie otwarcia spadku istnieją osoby, które, gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego, byłyby powołane do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jako odpowiadające jednemu z warunków z art. 1059 § 1 pkt 1—3 k.c.

Uchwała z dnia 28.IV.1967 r. III CZP 17/67, OSNCP zeszyt 2/1968, poz. 15 oraz „Nowe Prawo” zeszyt 1/1968.

(W powyższym numerze NP są zamieszczone dwie glosy: Józefa Majorowicza (aprobująca tezę prawną cytowaną wyżej) i Stanisława Rejmana (krytyczna, wypowiadająca pogląd odmienny od poglądu uchwalonego przez Sąd Najwyższy).

Pozostaje jeszcze do rozstrzygnięcia zagadnienie, gdy powyższa konfiguracja warunków do dziedziczenia gospodarstwa rolnego zachodzi między osobami powołanymi do dziedziczenia testamentowego. Uwaga moja — Z. Cz.).

81.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE**

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

„Czy pod rządem k.p.c. z dnia 17 listopada 1964 r. dopuszczalne jest orzeczenie — w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie testamentu — postanowieniem wstępnym w przedmiocie ważności tego testamentu?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd, rozstrzygając spór o ustalenie ważności lub nieważności testamentu, może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne”.

Uchwała z dnia 9 maja 1967 r. III CZP 37/67, OSNCP zeszyt 11/1967, poz. 198 oraz OSPiKA zeszyt 2/1968, poz. 30 (z glosą Bronisława Dobrzańskiego).

(W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wypowiada się za celowością wydawania postanowień wstępnych co do ważności lub nieważności testamentu. Wprawdzie k.p.c. dla poszczególnych rodzajów spraw przewiduje wyraźnie postanowienie wstępne (art. 567 § 2, 618 § 1 i 685 k.p.c.), a w wypadku niniejszym brak właśnie takiego wyraźnego przepisu, jednakże należy przyjąć dopuszczalność postanowienia wstępnego co do ważności testamentu na zasadzie art. 318 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Glosa Bronisława Dobrzańskiego zawiera wiele uwag krytycznych na ten temat. Autor glosy wypowiada się za dopuszczalnością odrębnego powództwa o ustalenie nieważności testamentu. Odmienne stanowisko zajęł Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dn. 26.II.1968 r. III CZP 101/67, zamieszczonej pod poz. 104 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

82.

Na pytanie:

**DZIAŁ SPADKU
GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE
DZIAŁKA BUDO-
WLANA**

„Czy przepisom szczególnym o dziedziczeniu gospodarstw rolnych podlegają również należące do spadku grunty położone w mieście i stanowiące w chwili otwarcia spadku, jak i w chwili rozpoznania wniosku o stwierdzenie spadku nieruchomości rolną, jeżeli grunty te zgodnie z planem ogólnym zabudowy miasta przewidziane są pod budownictwo mieszkaniowe niskie i pod zieleń izolacyjną, a władza urbanistyczna zezwala ustawowym spadkobiercom na zabudowę

tych gruntów w drodze budownictwa indywidualnego, uzależniając wydanie decyzji od uprzedniego złożenia postanowienia o nabyciu spadku?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Przeznaczenie nieruchomości lub jej części, która jest lub może być użytkowana na cele produkcji rolnej, w zatwierdzonym miejscowym planie szczególnym,

określonym w art. 17 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o planach zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 7, poz. 47) na inne cele nie związane z produkcją rolną, podobnie jak objęcie takiej nieruchomości lub części uchwałą o wyznaczeniu terenów budowlanych na podstawie art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o terenach budowlanych na obszarze wsi (Dz. U. Nr 5, poz. 30), pozbawia tę nieruchomość bądź odpowiednią jej część charakteru nieruchomości rolnej w rozumieniu § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 304)".

Uchwała z dnia 17 maja 1967 r. III CZP 36/67, OSNCP zeszyt 2/1968, poz. 16 oraz OSPiKA zeszyt 3/1968, poz. 54.

83.

Na pytanie:

**ZNIESIENIE
WSPÓŁWŁASNOŚCI**

„Czy w świetle obowiązujących przepisów istnieje możliwość dokonania zniesienia współwłasności nieruchomości o powierzchni poniżej 8 ha przez podział fizyczny w wypadku, gdy przed dniem 5.VII.1963 r. na nieruchomości tej zorganizowane zostały dwa odrębne gospodarstwa rolne, odpowiadające obszarowo udziałom poszczególnych współwłaścicieli, a uczestnicy postępowania poza tym, co im przypada z tej nieruchomości, nie są właścicielami żadnych innych gruntów bądź też są, ale o powierzchni poniżej 2 ha, i strony obecnie godzą się na ten faktyczny podział?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„W wypadku gdy przed dniem 5 lipca 1963 r. współwłaściciele zorganizowali odrębne gospodarstwa rolne na wspólnej nieruchomości, podział tej nieruchomości jest dopuszczalny bez zachowania wymagań przewidzianych w art. 163 w związku z art. 213 k.c.”

Uchwała z dnia 16 czerwca 1967 r. III CZP 42/67, OSNCP zeszyt 5/1968, poz. 82.

(Por. również uchwałę Sądu Najwyższego z dn. 4 lutego 1967 r. III CZP 110/66, zamieszczonej pod poz. 66 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

84.

Na pytanie:

**UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ**

„a) Czy w wypadku przewidzianym w art. 346 k.c., a więc gdy w stosunkach między współposiadaczami tej samej rzeczy zakresu współposiadania nie da się ustalić, ochrona posesoryjna nie przysługuje współposiadaczowi również wówczas, gdy inny współposiadacz w całości pozbawił go posiadania?

b) W razie odpowiedzi twierdzącej na powyższe pytanie — czy ochrona posesoryjna przysługiwałaby przeciwko osobom, które działając na korzyść jednego ze współposiadaczy, pozbawiłyby w zupełności posiadania drugiego współposiadacza?”

Sąd Najwyższy uchwalił:

„W wypadku gdy zakresu współposiadania nie da się ustalić (art. 346), roszczenie o ochronę posiadania — tak w stosunku do jednego ze współposiadaczy, jak i w stosunku do osoby, która dokonała naruszenia posiadania na jego korzyść — nie przysługuje także wtedy, gdy współposiadacz został pozbawiony posiadania w całości”.

Uchwała z dnia 16 czerwca 1967 r. III CZP 45/67, OSNCP zeszyt 1/1968, poz. 3.

(W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zgodnie z art. 346 k.c. roszczenie o ochronę posiadania nie przysługuje w stosunkach między współposiadaczami tej samej rzeczy, jeżeli nie da się ustalić zakresu współposiadania. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18.VI.1966 r. III CZP 49/66 (OSNCP zeszyt 1/1967, poz. 6) zakresu wspólnego posiadania w rozumieniu art. 346 k.c. nie da się ustalić wtedy, gdy w rachubę wchodzi współposiadanie polegające — tak jak w wypadku współposiadania gospodarstwa rolnego — na zgodnym współdziałaniu współposiadaczy (współposiadanie zależne). Zakres ten bowiem jest wówczas całkowicie niesprecyzowany, a realizacja orzeczenia o dopuszczeniu do takiego współposiadania zależałaby wyłącznie od dobrej woli wszystkich zainteresowanych. Por. również uchwałę całej Izby Cywilnej z dn. 28.IX.1963 r. III CO 33/62, OSNCP zeszyt 2/1964, poz. 22. Uwaga moja — Z. Cz.).

85.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Stwierdzenie nabycia spadku względem części majątku spadkowego albo tylko w stosunku do niektórych spadkobierców jest niedopuszczalne.

Postanowienie z dnia 23 czerwca 1967 r. III CR 104/67, OSNCP zeszyt 2/1968, poz. 24.

86.

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Przepisy kodeksu cywilnego o dziedziczeniu gospodarstw rolnych stosuje się odpowiednio do udziału w takim gospodarstwie.

**GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE**

W związku z tym w ramach obowiązku wynikającego z art. 670 § 2 k.p.c. sądy muszą badać z urzędu, czy w skład spadku nie wchodzi udział w gospodarstwie rolnym.

Postanowienie z dnia 23 czerwca 1967 r. III CR 123/67, OSPiKA zeszyt 3/1968, poz. 59.

(W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy wyjaśnił, że nazwa „gospodarstwo rolne” ma charakter tak ogólny, iż obejmuje także udział, czyli ułamkową (idealną) część gospodarstwa. Również analogia do art. 166 § 2 k.c., który do zbycia przez właściciela ułamkowej części nieruchomości rolnej nakazuje stosować odpowiednio przepisy o ograniczeniu podziału gospodarstw rolnych w razie przeniesienia własności nieruchomości lub jej części, przemawia za uznawaniem — w rozumieniu przepisów k.c., jak i k.p.c. — udziału w gospodarstwie rolnym za gospodarstwo rolne. Zgodnie z tą wykładnią należy też w myśl art. 670 § 2 k.p.c. badać z urzędu, czy w skład spadku nie wchodzi udział w gospodarstwie rolnym. Uwaga moja — Z. Cz.).

Na pytania:

**GOSPODARSTWO
ROLNE — POJĘCIE**

- a) „Czy nieruchomości (sad lub grunt orny) położoną w obrębie zwartej zabudowy miasta należy uznać za nieruchomością niezależnie od obszaru przekraczającego 0,2 ha (§ 1 rozp. z dnia 28.XI.1964 r. — Dz. U. Nr 45, poz. 304)?
- b) W razie odpowiedzi negatywnej — czy do obszaru 0,2 ha należy wliczyć tylko faktyczny obszar rolniczo użytkowany, czy też z uwzględnieniem obszaru zajętego pod istniejące w tej nieruchomości budowle, a w szczególności dom mieszkalny?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Teren położony w obrębie zwartej zabudowy miasta nie stanowi nieruchomości rolnej bez względu na jego obszar”.

Uchwała z dnia 4 lipca 1967 r. III CZP 50/67, OSNCP zeszyt 3/1968, poz. 36 oraz OSNCP zeszyt 4/1968, poz. 59.

(Por. również uchwałę Sądu Najwyższego z dn. 12.X.1964 r. III CO 46/64, ogłoszoną w OSNCP zeszyt 7—8/1965, poz. 109 i we wkładce do „Palestry” zeszyt 2/1966, poz. 22. Uwaga moja — Z. Cz.).

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE
SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Nie może być uważany za spadkobiercę objętego art. 1059 § 1 pkt 3 ten, kto zawiądnął gospodarstwem rolnym bezprawnie i przeciwko komu w dniu otwarcia spadku (bądź w dniu 5 lipca 1963 r. w sytuacji przewidzianej w art. LVI § 2 przep. wprov. k.c.) istniał prawomocny tytuł egzekucyjny nakazujący eksmisję. W takiej sytuacji za spadkobiercę pracującego w gospodarstwie rolnym należy uważać tego, kto został wyzuty z posiadania i przerwał pracę w gospodarstwie tylko przejściowo z przyczyn od siebie niezależnych.

Postanowienie z dnia 10 sierpnia 1967 r. III CR 452/66, OSNCP zeszyt 5/1968, poz. 88.

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI
ZNIESIENIE
WSPÓŁWLASNOŚCI**

- Osadnik, który otrzymał akt nadania w trybie dekretu z dnia 6.IX.1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze ziem odzyskanych (Dz. U. Nr 46 poz. 340) i który w chwili wejścia w życie tego dekretu posiadał gospodarstwo w sposób przewidziany w art. 2 tego dekretu, jest uważany za właściciela gospodarstwa z mocą wsteczną od dnia 7 września 1951 r.
- Okoliczność, że tytuł własności nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego jest uregulowany w księdze wieczystej tylko na nazwisko jednego z małżonków, nie stanowi przeszkody do ustalenia w postępowaniu o podział ma-

jątku objętego wspólnością ustawową przynależności tej nieruchomości do majątku wspólnego.

3. W czasie trwania postępowania o podział majątku wspólnego sąd dokonujący podziału jest wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporu między uczestnikami postępowania o to, czy konkretny przedmiot majątkowy należy do majątku objętego wspólnością ustawową.

Postanowienie z dnia 7 września 1967 r. II CR 184/67, OSNCP zeszyt 2/1968, poz. 32.

(Zgodnie z judykaturą Sądu Najwyższego nieruchomość nadana jednemu z małżonków w trybie przepisów o reformie rolnej oraz przepisów o osadnictwie stanowi przedmiot wspólności ustawowej. Uwaga moja — Z. Cz.).

90.

DZIAŁ SPADKU

Sąd w każdej konkretnej sytuacji powinien rozważyć, czy przewidziane w art. LX § 2 przep. wprov. k.c. wyjątkowe odstępianie od obowiązku stosowania podstawowej normy obszarowej jest dopuszczalne z punktu widzenia interesu społeczno-gospodarczego.

Uchwała z dnia 13.IX.1967 r. III CRN 294/67, „Informacja Prawnicza” ZPP (Zarząd Okręgu Warszawskiego i Zarząd Okręgu w Katowicach) zeszyt 11/1967, dział I a, poz. 9.

91.

NABYCIE SPADKU (POSTĘPOWANIE)

Zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku ograniczone jest w zakresie mocy dowodowej do tego postępowania i nie może stanowić podstawy ustalenia innych okoliczności nie wymienionych w art. 671 k.p.c.

W szczególności przedmiotem tego dowodu nie mogą być okoliczności, czy spadkodawca pozostawił gospodarstwo rolne oraz czy i który ze spadkobierców zachował prawo dziedziczenia tego gospodarstwa. W celu ustalenia tych okoliczności sąd przeprowadza dowody przewidziane w ogólnych przepisach normujących postępowanie dowodowe.

Uchwała z dnia 15.IX.1967 r. III CR 173/67, „Informacja Prawnicza” ZPP (Zarząd Okręgu Warszawskiego i Zarząd Okręgu w Katowicach) zeszyt 1/1968, dział I-a, poz. 10.

92.

UŻYTKOWANIE NIERUCHOMOŚCI ROLNEJ

Spadkobierca, który nie dziedziczy gospodarstwa rolnego bądź który nie zachował prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego, należącego do spadku otwartego przed dniem 5 lipca 1963 r., nie ma legitymacji do wytoczenia przeciwko osobie trzeciej powództwa o wydanie takiego gospodarstwa.

Uchwała w składzie siedmiu sędziów z dn. 25.IX.1967 r. III CZP 117/66, „Prawo i Życie” nr 27 z dn. 31.XII.1967 r.

(Powyższa zasada prawna dotyczy zarówno roszczenia windykacyjnego, jak i roszczenia ze stosunku obligacyjnego oraz roszczeń wynikających ze szczególnych przepisów prawa spadkowego. Uwaga moja — Z. Cz.).

93.

DZIAŁ SPADKU Objęcie przez spadkobiercę w posiadanie części gospodarstwa rolnego wbrew sprzeciwowi innego spadkobiercy nie świadczy o faktycznym dziale w rozumieniu art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c.

Postanowienie z dnia 26 września 1967 r. III CRN 203/67, OSNCP zeszyt 6/1968, poz. 106.

94.

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE** Umowa sprzedaży prawa dożywotniego użytkowania przewidzianego w art. 232 k.c.Kr.P. jest nieważna.

**UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ** *Postanowienie z dnia 13 października 1967 r. III CRN 238/67, OSNCP zeszyt 4/1968, poz. 77.*

(W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy wyjaśnił, że to użytkowanie dożywotnie w rozumieniu art. 232 k.c.Kr.P. jest prawem majątkowym mającym na celu zaspokojenie potrzeb osobistych małżonka spadkodawcy, a zatem prawem o charakterze „alimentacyjnym”. Z tego względu użytkowanie dożywotnie, jako prawo ściśle przywiązane do osoby małżonka, należy do praw niezbywalnych. Uwaga moja — Z. Cz.).

95.

DZIAŁ SPADKU Przepis art. LX § 2 przep. wpraw. k.c. ma zastosowanie także wtedy, gdy osobiste użytkowanie wydzielonych części gospodarstwa należącego do spadku przez kilku spadkobierców ustało przed dniem 5 lipca 1963 r. na skutek samowolnego pozbawienia posiadania jednego spadkobiercy przez innego spadkobiercę, jeżeli spadkobierca, który został pozbawiony posiadania, uzyskał prawomocny wyrok nakazujący przywrócenie tego posiadania, choćby nawet postępowanie egzekucyjne zmierzające do wykonania tego wyroku nie zostało zakończone.

Uchwała z dnia. 19.X.1967 r. III CZP 67/67, „Informacja Prawnicza” ZPP (Zarząd Okręgu Warszawskiego i Zarząd Okręgu w Katowicach), zeszyt 1/1968, dział 1-a, poz. 2.

96.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
TESTAMENTOWE** „Czy przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku należnego osobie, która nie odpowiada warunkom przewidzianym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, bierze się pod uwagę należące do spadku gospodarstwo rolne?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Przy ustalaniu wartości udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku należnego osobie, która nie odpowiada warunkom wymaganym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, uwzględnia się należące do spadku gospodarstwo rolne w takim tylko zakresie, w jakim miałyby to wpływ na wartość tego udziału w innych przedmiotach majątkowych należących do spadku (art. 991 § 1 w związku z art. 1079 k.c.)”.

Uchwała pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 23 października 1967 r. III CZP 3/67, OSNCP zeszyt 6/1968, poz. 93a.

97.

Na pytanie:

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI
ZNIESIENIE
WSPÓŁWLASNOŚCI**

„Czy przejęcie na wniosek uczestnika postępowania nieruchomości rolnej, która była objęta wspólnością ustawową, na własność Państwa na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. (Dz. U. Nr 38, poz. 166) po ustaniu wspólności ustawowej jest nieskuteczne w tym znaczeniu, że podział majątku wspólnego można przeprowadzić w ten sposób, jakby przejęcia nie było (art. 42 i 45 k.r. i o. oraz art. 567 k.p.c.)?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Nieruchomość rolna, która wchodziła w skład majątku wspólnego istniejącego po ustaniu wspólności ustawowej między małżonkami, lecz która na wniosek jednego z małżonków (byłych małżonków) została, na podstawie art. 7 ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości i ich rodzin (Dz. U. Nr 38, poz. 166), bez żadnego ekwiwalentu przejęta na własność Państwa, nie podlega — jako nie wchodząca już w skład majątku wspólnego — podziałowi. Jeżeli jednak przez postawienie wymienionego wniosku małżonek (b. małżonek) wyrządził drugiemu małżonkowi (b. małżonkowi) ze swej winy szkodę, poszkodowany może żądać na zasadach ogólnych odszkodowania. Jeżeli toczy się postępowanie o podział majątku wspólnego, roszczenia tego poszkodowany może dochodzić tylko w tym postępowaniu (art. 618 w związku z art. 567 § 3 i 668 k.p.c.)”.

Uchwała z dnia 27 października 1967 r. III CZP 73/67, „Prawo i Życie” nr 1 z dnia 14 stycznia 1968 r.

98.

Na pytanie:

**DZIAŁ SPADKU
ZNIESIENIE
WSPÓŁWLASNOŚCI**

„Czy dopuszczalny jest podział należącego do spadku gospodarstwa rolnego między spadkobierców bez zachowania przepisów o podstawowej normie obszarowej, gdy gospodarstwo to stanowiło współwłasność dwojga spadkodawców w różnych między nimi częściach, przy czym jeden z nich

zmarł przed, a drugi po dniu 5 lipca 1963 r., a ich spadkobiercy od 1957 r. użytkują osobiście wydzielone części tego gospodarstwa?"

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„W postępowaniu o podział gospodarstwa rolnego należącego w częściach ułamkowych do dwóch współwłaścicieli, z których jeden zmarł przed dniem 5 lipca 1963 r., a drugi zmarł po tej dacie, dopuszczalny jest podział bez zachowania przepisów o normach obszarowych w wypadku, gdy spadkobiercy tych współwłaścicieli podzielili się faktycznie tym gospodarstwem przed dniem 5 lipca 1963 r., w następstwie czego użytkują osobiście wydzielone części tego gospodarstwa”.

Uchwała z dnia 14 listopada 1967 r. III CZP 74/67, OSNCP zeszyt 5/1968, poz. 84.

99.

Na pytanie:

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE**
**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

„Czy w wypadku, gdy spadkobierca wspólnie z pozostałymi współspadkobiercami lub niektórymi z nich objął w posiadanie przed dniem 5.VII.1963 r. i prowadził wspólnie gospodarstwo rolne albo w nim pracował bez dokonania faktycznego, nieformalnego podziału, zachował prawo dziedziczenia tego gospodarstwa rolnego, jeżeli w dniu 5 lipca 1963 r. w tym gospodarstwie nie pracował?"

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Objęcie przez spadkobiercę razem z innymi spadkobiercami albo razem z niektórymi ze spadkobierców przed dniem 5.VII.1963 r. w posiadanie gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego przed tym dniem uzasadnia zachowanie przez tego spadkobiercę prawa dziedziczenia spadkowego gospodarstwa rolnego na podstawie art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c. wówczas, gdy objęcie gospodarstwa w posiadanie nastąpiło w drodze faktycznych (nieformalnych) działań spadku”.

Uchwała z dn. 14 listopada 1967 r. III CZP 75/67, OSNCP zeszyt 5/1968, poz. 85.

(Por. również uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dn. 10.V.1965 r. III CO 14/65, ogłoszoną w OSNCP zeszyt 12/1965, poz. 202 oraz we wkladce do „Palestry” zeszyt 2/1966 pod poz. 35. Uwaga moja — Z. Cz.).

100.

**DZIEDZICZENIE
USTAWOWE**
**SPADKOBIERCY
UPRAWNIENI DO
DZIEDZICZENIA**

Spadkobierca dziedziczy gospodarstwo rolne na podstawie art. 1059 § 1 pkt 3 k.c., chociażby w chwili otwarcia spadku nie mógł zamieszkiwać i osobiście pracować w swoim indywidualnym gospodarstwie rolnym z przyczyn od siebie niezależnych.

Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu z dnia 21 grudnia 1967 r. III CR 2052/67, OSPiKA zeszyt 5/1968, poz. 93.

(W uzasadnieniu postanowienia Sąd Wojewódzki stwierdza, że przepis § 13 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Rady Min. z dn. 28.XI.1964 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 304), wydany na podstawie

art. 1064 k.c., dotyczy tylko art. 1059 § 1 pkt 1 k.c., a nie art. 1059 § 1 pkt 3 k.c. Jednakże skoro w myśl § 13 ust. 2 pkt 3 cytowanego wyżej rozporządzenia nie zalicza się do przerwy w pracy spadkobiercy w gospodarstwie rolnym, o której mowa w art. 1059 § 1 pkt 1 k.c., przerwy wynikłej z przyczyn niezależnych od spadkobiercy, to należy również przyjąć, że nie uważa się za nieprowadzenie przez spadkobiercę indywidualnego gospodarstwa rolnego w chwili otwarcia spadku, jeżeli nastąpiła przerwa w prowadzeniu przez spadkobiercę indywidualnego gospodarstwa rolnego, przypadła na chwilę otwarcia spadku, z przyczyn niezależnych od spadkobiercy. Uwaga moja — Z. Cz.).

101.

Na pytanie:

**PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI
UŻYTKOWANIE
NIERUCHOMOŚCI
ROLNEJ**

„Czy dopuszczalna jest droga sądowa w sprawie wydania gruntu przez posiadacza na skutek powództwa następcy prawnego osoby, której ten grunt został nadany w trybie dekretu o reformie rolnej, jeżeli osoba ta w ogóle w posiadanie spornej nieruchomości nie została wprowadzona?”

Sąd Najwyższy postanowił udzielić następującej odpowiedzi:

„Następca prawny właściciela nieruchomości nadanej na podstawie przepisów o przeprowadzeniu reformy rolnej może w drodze sądowej dochodzić od osoby władającej faktycznie budynkami, znajdującymi się na tej nieruchomości, ich wydania, chociaż jego poprzednik prawny nie był wprowadzony przez właściwy organ administracyjny w posiadanie tych budynków”.

Postanowienie z dnia 10 stycznia 1968 r. III CZP 96/67, „Prawo i Życie” nr 9 z dnia 5 maja 1968 r.

102.

Na pytanie Ministra Sprawiedliwości:

**DZIAŁ SPADKU
SPŁATY**

„Czy prawa spadkobiercy lub zapisobiercy, będącego obywatelem państwa obcego, do gospodarstwa rolnego (art. XXIII przep. wprov. k.c.) zostają ograniczone przez oszacowanie takiego gospodarstwa według przepisów o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych (art. 1078 k.c.) w celu obliczenia równowartości pieniężnej spadku lub zapisu, jeżeli w konkretnym wypadku szacunek taki jest niższy od szacunku cen wolnorynkowych?”

Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów uchwalił i postanowił wpisać do księgi zasad prawnych następującą zasadę prawną:

„Przy ustalaniu zakresu uprawnień spadkobiercy lub zapisobiercy będącego obywatelem obcego państwa, przewidzianych w art. XXIII przep. wprov. kod. cyw., nie stosuje się do szacunku gospodarstwa rolnego zasad określonych w art. 1078 kod. cyw., chyba że ustawodawstwo, którego obywatelem jest wymieniony spadkobierca lub zapisobierca, przewiduje odnoszące się do obywateli polskich ograniczenie podobne do zamieszczonego w art. 1078 kod. cyw.”

Uchwała z dnia 22 stycznia 1968 r. III CZP 18/67, „Prawo i Życie” nr 10 z dnia 19 maja 1968 r.

Na pytanie:

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)
PRZENIESIENIE
WŁASNOŚCI
ZASIEDZENIE**

„Czy należy stwierdzić prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jeżeli stanowi ono działkę gruntu rolnego o obszarze około 43 arów z zabudowaniami na niej, nabytą przez spadkodawcę nieformalną umową (nie przenoszącą własności), a posiadanie tej działki przy obecnych przepisach prawa i w obecnych okolicznościach sprawy nie prowadzi do zasiedzenia?”

Sąd Najwyższy postanowił u dzielić następującej o d p w i e d z i:

„O dziedziczeniu gospodarstwa rolnego (art. 677 § 2 k.p.c.) sąd orzeka także, gdy w skład spadku wchodzi samoistne posiadanie takiego gospodarstwa nabytego nieformalnie przez spadkodawcę, chociażby zasiedzenie nie było dopuszczalne”.

Postanowienie z dnia 26 stycznia 1968 r. III CZP 100/57, „Prawo i Życie” nr 11 z dnia 2.VI.1968 r.

(Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 17 czerwca 1966 r. III CR 109/66 pod poz. 37 niniejszej wkładki. Uwaga moja — Z. Cz.).

**NABYCIE SPADKU
(POSTĘPOWANIE)**

Na skutek wniosku Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 listopada 1967 r. o udzielenie odpowiedzi na następujące pytanie prawne dotyczące wykładni art. 318 § 1 i 361 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., art. 669—679 k.p.c. oraz art. 928—929 k.c.:

„1. Czy o uznaniu spadkobiercy za niegodnego sąd rozstrzyga:

- a) w procesie,
- b) w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku,
- c) w każdym postępowaniu (procesowym bądź nieprocesowym), w którym ustalenie niegodności spadkobiercy (zapisobiercy) ma znaczenie prejudycjalne dla rozstrzygnięcia sprawy?

2. Czy w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd może wydać postanowienie wstępne?”

Sąd Najwyższy uchwalił i postanowił w p i s a ć do księgi zasad prawnych następującą zasadę prawną:

„1. Żądanie uznania spadkobiercy za niegodnego (art. 928 § 1 i 929 k.c.) sąd rozpoznaje w procesie.

2. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku wydanie postanowienia wstępnego jest niedopuszczalne.”

Uchwała składu 7 sędziów z dnia 26 lutego 1968 r. III CZP 101/67, „Nowe Prawo” zeszyt 6/1968, str. 1037—1038.

DZIAŁ SPADKU

Jeżeli przed 5 lipca 1963 r. spadkobiercy podzielili faktycznie gospodarstwo rolne w ten sposób, że niektórzy z nich użytkują indywidualnie wydzielone ich części, kilku zaś z nich użytkuje wspólnie jedną z wydzielonych działek, to podział tej działki między tych ostatnich spadkobierców bez zachowania podstawowej normy obszarowej nie jest dopuszczalny. Dopuszczalne jest natomiast przydzielenie tej działki, choćby nie odpowiadała ona podstawowej normie obszarowej, na współwłasność tym spadkobiercom lub na wyłączną własność jednemu z nich.

Uchwała z dn. 15.III.1968 r. III CZP 20/68, „Informacja Prawnicza” ZPP (Zarząd Okręgu Warszawskiego i Zarząd Okręgu w Katowicach), zeszyt 3—4/1968, poz. 11.